

3 4706

KORÇA

BE

Platrat per qark

ΠΡΕΣ

N. D. N.

Ν. γ. α. Κορça

ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΔΑΥΡΙΩΤΟΥ

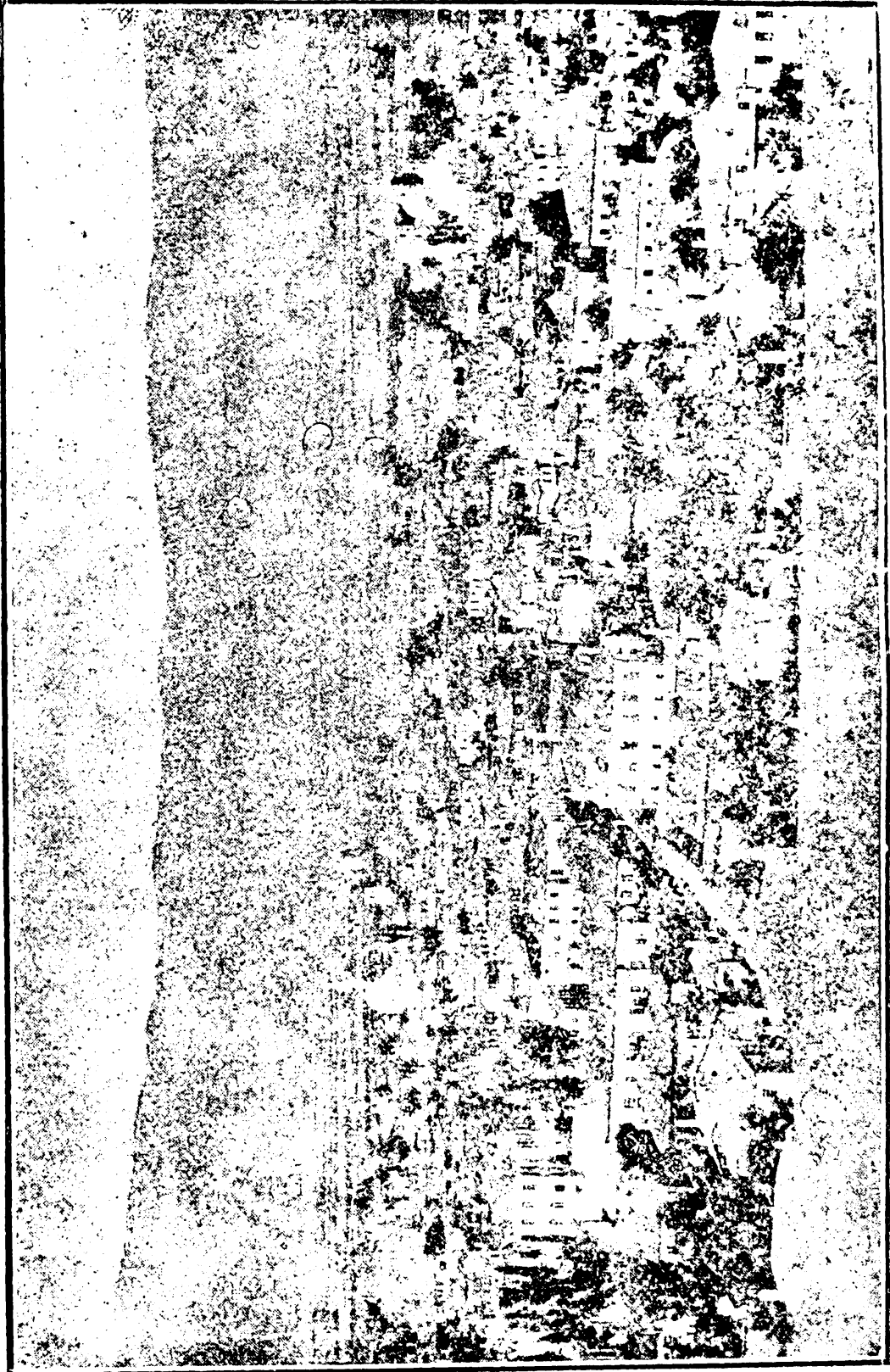
ΑΥΕΘΝ ΑΡΙΘ.

SCFJE

NDH STYDCKPOHET GOME "MBRQΘESIA"
KRISTO M. LUABASL, Bulevardi
Dondukoff № 38.

BKI
NL

Ne këtë qytet u-hap e para ekože me ÷ihen tëne, me 1886.

K O R Ç A

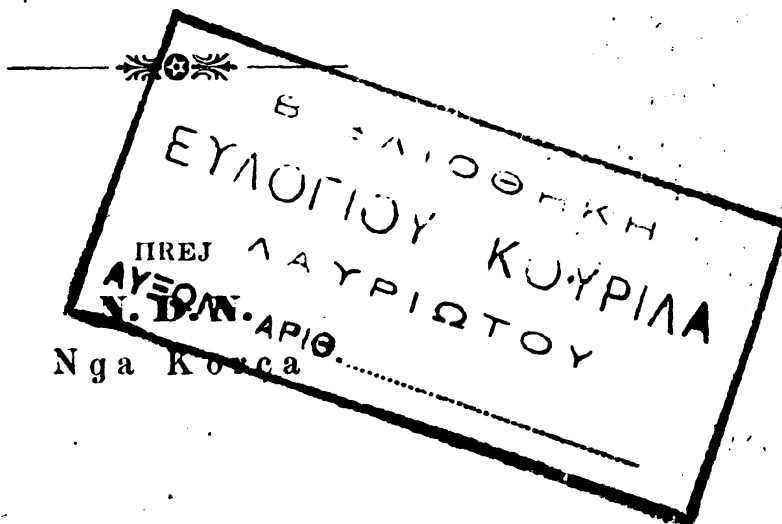

Αριθ. ερω. 42.064

KORÇA

BE

Πατρατ per qark

S O F J E

NDE CTYΠECKPOИET GQИE „MBPOΘESIA“

KPИCTO Π. ΛYAPACI, Bulevard Dondukoff № 38.

1901

ΠΑΡΘΕΝΙΕ

*Te paka perra mora, nga ne libre qe este
skrojture ne puhe greqiste, prej ne mesonesi t' ene
z. H. Karmici; po te tjerat me te sumat i stova
vete pas vestimevet, e pas te pjesturavet qe bera
ne neres pleq te vendit t'ene.*

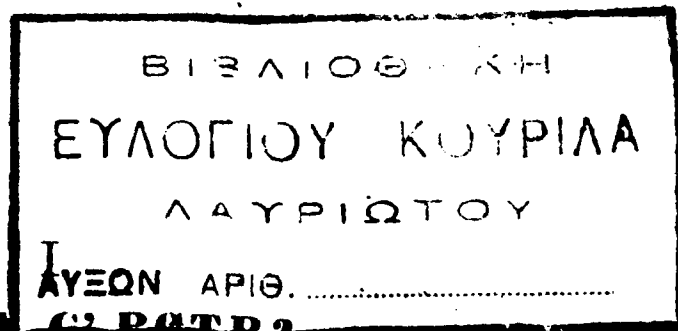
*U kerkoj ndjese kendonset ne kam noje lajdim,
a ne te skruarat e vitevet, a ne çdo tregim qe kam
bere, se, sikundre dase me siper, me te tperat
jane mbleture goje pas goje prej neres pleq.*

Mbetem ne pykim te kendonset.

Skruan ne Korçe, me 23 Genendri 1900.

N. D. N.

Korça estë në nga më të mbedënte, në nga më të bukurit e nga më të qytetëruarit qytetë të Gqiperisë. Korça ka sime stepi e quhete qytet.

Ndarj' e Korçesë.

Korça ndahet me 2 gastra të mëdha: Varosi, që pine të kris-terete dhe Kasabaja, që pine myslimanete.

Varosi ndahet me dyë: Varos'i sipërme, e Varos' i posërme; uđ' e Gen-Merise ndan ketó dy gastra nërene nga tјatera. — Va ros' i sipërme ndahete me 8 gastra që jane ketó: gastr' e Hencos, g. e Manos, g. e Mantos, g. e Manos, g. e Qiros, g. e Barçit, g. e Rê (turqist Jeni Mahale) dhe g. e Kalase.

Varos' i posërme este veteme në gastre që quhet g. e Gen-Merise, pas emerit të kisesë q' este në të.

Kasabaja e cila puston dhe trekn' e gide qytetite, ndahete me 4 gastra që jane: g. e Tregut, g. e Ratakut, g. e Qoekute dhe g. e Derése.

Tregu est' i basketë për mysliman' e të kris-terë, dhe në gide gastrat e Varosit pine të kris-terë, e në të Kasabase myslimane.

Ketó 2 gastra të Korçesë: Varosi me Kasabane, ndahene në mes të tyre me ane të lumit të Mbórjes a të Morávesë; dhe Va-rosi este me të dјadte, e Kasabaja me të mëngere të tј.

Korça ka më tepere se 15,000 neres, prej të cilevet $\frac{3}{4}$ jane të kris-terë dhe $\frac{1}{4}$ myslimane. Uđet' e pugat' e Korçesë jane të ngusta, po të paqme dhe të ndertuara me gure. Ca-nga-ca kane zen' e xgeronene dhe po virene me regul, se më pare isin sime të strembera. Sot për sot 2 uđe të para e të drejta ka Korça: në që quhet e Gen-Fergit, e cila ekon kundrejt mesonjetoresë sqipe të djemet dhe hyn në trek; tјatera që vjen nga an' e veriut

te qytetit, nga e cila vine udhëtarët nga Manastiri, nga Seleniku, qe ndahete me dyë nde-ne brëkn' e Gen-Ilise, qera udhë, pasdaj vete per ne trek, tjatera per ne Varos te siperme. Veq ketyre, jane ðe 2 udhë te tjera: qera qe nis me poste nga Gen-Meria eðe skon drejt per ne Starove; tjatera qe nis nga g. e Derëse ðe skon drejt jugese, qe vete per ne Permet e ne Janine.

M' e mir' e giðe ketyre udhëve est' e Gen-Perqit, e cila tani çprejt u-ndertua pas regulavet te râ, eðe ngët me qe plate (bulivard), e est' e mbjete me te dy anete me selge. Nga qe Korçarete deserojne xbukurimin, çprejme se ne pake vjet, Korça do xbukuronet eðe më, e do qyteteronet. Korça ka më tepër se 3,600 stepi e dyqanë, më te sumat me te djaðte te Moravese.

Ç' vendes ka? — Ç' guhe flasine?

Korçarete flasine giðe eqip; keté guhe flisnin Pelasqete, te cilet arðe nga Asia n' Evrope sot 6,000.

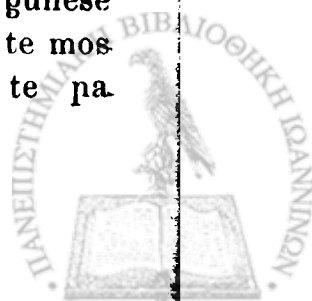
Guh' e bukur' e qere, bij' e guhese Sanskriete; po nga te pa punuarit e saj me skroqa, ka mbeture eume pas. Tani ka ca pake vjet qe zû te skruhet e te kendonet ne per gið' anet' e Gqipërise. Çprejme se pasketaj Gqipetari dote mesoqe guhen' e ti tã skruan' e tã kendóqe eðe me ane te guhes' se ti do muntqe te mbroðesoqe e te qyteterónete.

Ndarje pas fese.

Korçarete ndahene pas fese (besese) me dyë, mysliman' e te kris-tere. Te kriseret te giðe jane Ordoðokse, veteme 2 a 3 stepi jan' Unqilore, te cilete arðe nga Manastiri me 1890. Myslimanet jane po-dua giðe Bektasiq.

Ndertesat e perpiçime. — Mesoqetorete.

Me qene se Korça si ðe tere Gqiperija flet guhen eqipe; i e-ð' este nevoj' e maðe, qe ne Gqipetarete te mesonim me skrim e me kendim guhene tene, e pasdaj guhera te huaja qe na i do nevoja; po per fat te keq nuke ngët kestü; se mesojme guhera te huaja ðe tenen e kemi lene. . . . Kaqe vjet ne Gqipetarete pojtme te hapuare ne mes t' Evropeze, nga te mos skruarit e guhese tone. Isim te paret' e giðe kombvet t' Evropeze, po nga te mos skruarit e guhese qe flasim, mbetem më te pasmit e më te pa qyteteruarit.

Ca memëdetare te çquare, te cilet kupetuan nevojat e kombit Gqipetar, bene ne Konstantinopoje *skronat* (Alfabetin) e guhese s'one, te cilat perdorime ðe sot. Dy nga keta zoteriñ na skrojtne sime libra ne guhet sqip, per te perhapurit e *diturise*; keta zoteriñ do jene per jete nde zemerat t'ona; çdo Gqipetar nuk dot hapoqe emerat e tyre, eðe nde jetat e pasme historia per gideñe do t' i kujtoqe émerat' e ketyre qe na ðane dritat e para. Ne sqoqeri prej Gqipetares u-filua ne Bukurest te Rumanise, prej burave te xperdur e prej heres qe deserojne perparimin e kombit. Gqoqeria u-filua me 1881, beri ne stypeskróqe e zu te stypqe libra ne guhet sqip; kjo sqoqeri sime libra ka stypure per sot, eðe po styp. Emerin se pari e kis „Drite“, po më pas e nderoj me fjalen „Dituri“.

Me 1886 ne zot qe quhet *Θ. M.*, i cili is ne pëd te sqoqerise, arð nga Bukuresti ne Korçe. Keté zot sqoqeria eðe kryetar' i saj, i cili atehere is *A. Lakcja*, e patin porositure qe t' u ðos memëdetarevet ne Mitropoli, se Gqipetarete deserojne te viret guha sqipe ne per gide mesoñetorete. *Z. Θ. M.* i ða gide desirat e Gqipetarevet te Bukurestit, ne pleqesi te Mitropolise si ðe *Kryepriiftit* (*Bespotit*), i cili quhej *Filodé*. Se pari pleqesia u-bint; po *Bespoti*, kloqer prej atyre qe deserojne prapesin' e kombet e jo mbroðesine, eðe qeri prej atyre qe deserojne qe gide bota te mos flasin tjatere guhe veç greqistese, i bindi te paret e lauzit te mos futëj guha sqip ne skolet se este mekat, si ðe sime fjale te kota u foli eð' i bindi te pa-diturit te mos duane guhen' e memes' se tyre.

Po çekani e kuðra e *Bespotit* qetke pihte, e jo n' ató fjale q' i ðos goja!!!...

Z. Θ. M. pasdaj me ca te pake sqoke, vune nder ment te hapin ne mesoñetore me vethe per guhen tène. Më te sumet nga ketá zoteriñ isin myslimane. *Bespoti* me ca nga paresin' e vëndite, si mesoj qelimet e ketyre, i tradetoj ne qeverit si per *komiter* (propagandiste). Qeveria e cila dij fort mire, se ku pihnin fjalet e *Bespotit* e te sqokevet tij, nuk' i deqoj tradetite, eð' i la liruar Gqipetarete te punojne per guhen' e tyre; Kloqeri kur pa se qeverija nuk' i deqoj fjalet' e ti, zu per te djela e per te kreinte te vere fjale ne kise e te ðote, qe, pasketaj do malekoqe ata qe punojne per guhene sqipe; eðe ne gide keto fjale qe bente, vij perpara ca mesime t' Ungilite. Sikur se, Perendija ka ðene qe te kristere, veteme guhene greqiste est' e uðese te këdojne. Klo-

peri me keto gerra u çfaqti te mençurvet se punonte per kombin grek, si noqe kusul' i kesaj qeverije, e jo si Kloger.

E drejta este qe, më te sumet u-frikesuan nga paditja eđ' u-hoqne me q' ane, po te paket qe mbetne vune punen perpara per te hapure ne mesoetore eqipe. Gume trazime u-bene ne Korçe per ketë gë. Qeverija ða leje te hapet ne skole per djem. Velazeri e Hr. Térpose lane per ketë pune stepin' e tyre, qe më pare e pat blere Lasua¹⁾ nga Kúnxua, eđe keetu per ne-heres Korça u-be me mesoetore eqipe, u-be yll' i gide Gqiperise. Q' atehere e per sot kjo mesoetore mbahete me ndihmen e pake vlezere, qe jane tregtare ne Rumani, te cilete deserojne te perhapurit e guhese eqip, si ðe me ndihmat e sume memedetares te Gqiperise.

Emerat e ketyre zoterve, kombi kupe do mos i hapone, po dote skruhene n' istorit te kombit e per jete dote kujtonen ne sekujt e pasme. Kjo skole qe kur se este hapure, ka pasur here 100, here 80, po kupe më pake nga 40 çuna. Este' hapure me 1886 eđe, kur ka pasure dy, kur tre mesones, me ne' serbetuar. Este vertet qe nuk' este bere mbrodesi e mađe sa duhej, me qe este ndjekure nga kalogoret; po eđ' ajo e pakete pune q' este bere ka ðene rremet e saj; eđe sume heres nga Korçarete, me gide nemezit' e prifteret kane mesuare te skruajn' e te kendojne eqip; mundim te ðemi me siguri, se çkembim' i letravet qe benet nga Korça ne per viset e largat tek ndođene Korçare, benet, nde mos gysme per gysme eqip, po $\frac{1}{3}$ e letravet, ven' e vijne eqip.

Ne ketë mesoetore kendojne djemte: eqip, turqiet, frenqiet ðe greqiet. Provimet behene mot per mot me te dale te Qersorit; sume heres vijne, ne mençes bupat si ðe te paret e qeverise, eđe pas dreke pake bupa, po më sume gra.

Mesoetore eqip per vagate.

Me 1890 arđ nga Manastiri ne Korçe, i ndjyeri Geras Qiriaz, Gqipetar i lindure ne Manastir prej prindere te vajtur atje nga Kolóna. Ky zot is heri i ditur, eđe soqeri e libravet te Genteruara, e cila punon per gide kombet duke kđyer Ungjilin me guhe te tyre, e duke situr ata me ne vlejete te pakete qe te mundin eđe te varferit t' i blene. Kjo soqeri e pati derguare Qiriaz aty qe te leqije Ungjile eqip.

Ndenq ne stepit' e te ðendepit N. Zografit e zu te leqije e te perhapne Ungjiline te kđyere me guhet tene. Gume heres vinin

¹⁾ Më poste do te ðemi Lasua q' este.

te deponin mesimin' e ti; se sime vetë qene xvjerëure nga kisa, nga qe klogeri Filodé ndaloj te ðuhet Unqili eqip ne kise si ðuhej më pare, pa hapure mesoqetórja eqip. F. Qiriazhi me 1891 hapi n' atë stepi tek pinte vete mesoqetóre per çupat, eðe si do qe Bespoti bente malekime per atá qe hynin e delnin ne stepi te keti zoti, si ðe per atá qe dergonin femijcn, po qerezija duke ftobure nga malekimet e suma nuk deponin fjalet' e ti, po më tepere vinin.

Si vdiq ky zot, i veðaj i ti u-þerþóq e blene qe stepi nga kró-qat e Aravet, prej Perikli Peços eðe e bene mesoqetóre. Te dje-lavet leçitet Unqili eqip prej qe leçites Çqipetar qe ka derguare soqeri e Unqilorevet. Ditet e tjera vene vasat e mesojne eqip, anglisht ðe greqisht; ka 2 mesóqese, qe ndihmese ðe qe serbetore¹⁾.

Ketó qerra qer sot ne Korçe sa per te hapurit e guhese eqip.

Kóha sqrejqe se do sqjle qerra më te mbeða. Si te kupetojne Çqipetarete nevojat e guhes' se tyre, atehere do te sohim perpa-rime më te mbeða, eðe koha s' este lark.

Mesoqetoret e guhevet te huaja.

Korça ka sime mesoqetore ne guhera te huaja; keto jane tyrgjist, greqisht ðe rumanisht.

Mesoqetore tyrgjist.

Myslimanet Çqipetare mesojne guhen tyrgjist ne ketó 3 me-soqetore:

a. PRANË xamis' se maðe este qe mesoqetore per te vegelit si per vasa e per çuna. Qubet Ruðdije (Stervitetóre); este nder-tes' e vjetere, eðe ne të vene më tepere nga 100 çuna e vasa. Mesóqese per vasate nuke kane, po i mesón qe mesoqes Hoxe.

b. ΠΙΤΙΔΑΙΕ, este qe ndertes' e rê ð' e bukure afere lumit Moraves, prej ketej ures' se qeferise, nde mës te lumit e te ste-pivet Xafer Bej Luarasisht, este ndertuare me 1880 me 4 mesoqes e me qe serbetuar; ketu vene më sime se 150 çuna qe mesojne guhene tyrgjist.

c. ΙΔΑΔΙJA. (Γimnasio) eðe kjo ndertes' e rê e bere me 1890, prane xamis' se voqe, este mesoqetore pas regulavet te rá; qide mesóqesit jane vendes Çqipetare; e ndare me 5 peeta (klase).

¹⁾ Vene më tepere nga 50 vasa qe mesojne guhene eqip, eðe sqrejqe se do beun meina te verteta qe dite. Ketó mot (1900) skol' e çupavet u-bé qe ðe te ðeu' e te hane ne të ca çupa, pa paquare qe.

Ketu vene më sime se 100 çuna, mesojne tyrgjet e pake frenqist.

Perpara 50 vjet, myslimanet' e Korçese nuke dinin tyrgjet eke te paket qe dinin isin te etrengulare te vinin ne Konst/poje, a ne Manastir te mesonine. Kestu perpara 20—30 vjet qeverija is ne dore te huaje, po sot më te teperit jane Korçare, eke kaqe poga qe më par' i mernin te huajt sot i marin memedstaret tane. I'id ketó mesoqetore kane per kryetar Myftine, i cili este krej i mesimit te ceteruare, pas fes' se myslimanevet.

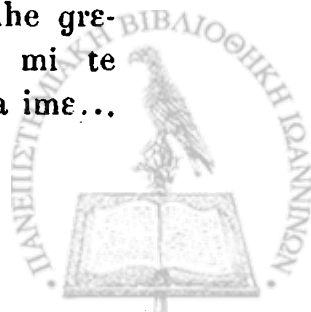
Me ketó mesoqetore sot per sot vene mjaft mbare ne dituri çunat e myslimanevet, po sa më mbare do vinin, t' is qe te kendonin mesimet e larta ne guhet eqip? do vinin mbare sime; se sot per sot ne mysliman qe te mesoqe dituri te larte, duhet te mesoqe më pare ketó tri guhe: arabiet, persiet e tyrgjet. Kestu ne djali i duhene te paken 15 vjet qe te muntqe te mbaroqe diturin' e pare, pa per te lartene do t' i lipsen eke 10 te tjere; kestu pra duhete te skoqe djalerin' e ti, çdo çun, kohene më te vjejtore, qe te mesoqe pake dituri, eke até ne guhe te huaj qe nuk do muntqe te mbrodesoqe si duhete

Mesoqetore greqist.

Si do qe Korçarete jane vetem Çqiptare, kane bere eke sime mesoqetore greqist. Mesoqetoret greqiste jane te mbaruara qe ne Stervitetore e per ne Gimnasio.

a. GIMNASUA, kjo ndertese este ndertuare me 1856. Eke per me 1887 is veteme Skolarhión. Gimnasua u-be me 1887. Tani ka 1 kryemesoqes eke 5 kadipitiq. Tyrgjetja, frenqietja mesonen fort pake, se te paret e Korçese pandehin se me Omire e me Oυqiáidín eke me Aristotele, munt qeriu te mesoqe ç' te doje! O, sa te qerqere jane! Ne Çqiptaret qe jemi ndene bape te tregetojme ne derra te larga, nuk na duhet te mesojme vetem greqist; po ç' benet? Nde keté ndertese este ne libretore me mjaft libra te senuara. Kane eke ne *muzé* te vógele, me miza e me kafes xvaranike e me ca metale, si eke ca végela te fizikese. E para ndertese q' u-be per mesoqetore greqiste ne Korçe este çelure (hapure) me 1724 ne keté vent q' este sot Gimnasua.

Me te méngere kur vemi per ne Gimnasio, mi mur eohim ne ploçe, mi te cilene i ndjyeri O. Mitkua ka skruare ne guhe greqist ketó fjale: „I ndrìçim djel' i diturise lindi, zé vjen mi te pìde, ngruhu eikó ô nen' e dasur, eékuilin' e dritese, ô plaka ime...

dege¹⁾ kini desire, ne dituri atyre t' u-nyisni, na, mesoqetore u-nyrehme, duratat e Musavet te marime". [1843 maj 1, shkruar Gimi Mitkua.] (Mos hapojme se ky zot qe vdiq ne Beni-Suef t' Egyp-tese, ne keto vitet e pasdajme qe nga 1870 u-be ne nga me te mbedente desherimetare te puhese sqip, de sune vjersa e mesime na ka lene te shkruara).

Me te djahte prape te kesaj ndertese, este ne ploqe tjatere qe prejme keto te shkruara prape ne puhe greqist: „U-ndertua mesoqetor' e lauzit te keti qyteti me 1856 duke mbajture arkene z. Hr. Godja me z. J. Gomon“. Nga kjo miret ves se ndertimi qe este me te djahte este ndertuare me pas, do-me-dene me 1856; po ndertimi me te menpere do is i ndertuare me pare, d. m. d. me 1724 sikundre na e ka shkruare i ndjyeri Gimi Mitkua.

b. STERVITETORJA. Kjo ndertese este me te djahte te Gimnasion, ndertim' i madh e i gurte, i ndertuare me 1867; ca para per ketë ndertim kane dene pide Korçarete, po me te sumat i dane dy djemt' e Avraam Lakçes, Bimitri me Nastasne, te cilete isin n' atë kohe tregetare ne Bukuresht te Rumanise. Qe nga 1881 kjo mesoqetore u-mbarua e sot este me ne regule te mire. Me 1893—94, me qe nuk' i nxinte pide çunate, lasua mi ndertimn' e pare ndertoj doma te tjera ed' e stoj e e xbukuroj. Sot ka 10—12 mesoqes, 2 serbetore. Ne kete mesoqetore vene me sune se 600 çuna Çqipetare, qe per fat te keq mesojne veteme puhene greqist! Kur vemi te hyjme ne ketë mesoqetore me te menpere, este ne ploq' e shkruare me skrona t' arta ne puhe greqist, qe kendohete kestu: „Stervitetore ndertuare nga demelite, prej desherimetarevet e drites' se diturise, prej vlezeret Anastas e Bimitri Avraam Lakçes, te cilevet memededi u-shkruan emerat ne pa vdekje, si per mireberes me ketë skrona t' arta. — 1866 ne maj.“ Ne ketë vit este ndertuare ede ne Stervitetor' e dyjte ngitur me te parene, ed' u-baskuan te dyja e u-bene ne ndertim i madh e i perez si e shime.

c. MESOQETOR' e vasavet te medha. Per vasat e medha mesoqetor' e pare u-ndertua me 1857 me ndihmat e pide Korçarevet. Ky ndertim u-dog me 1882 ne kolozek; me te made lebeti mezi opetuanë nga zjari atë dite vasat de mesoheret.

Ne vent te ndertimit te pare, u-ndertua prape ne vere te vitit 1882 ndertim' i bukure qe shom sot, pid' i gurte. Ketë ndertim e beri prape ne memedetari yne z. Jorq Dokua, i cili atë vit pat ardhure nga Bukureshti tek is tregetar, per te shkruare me-

¹⁾ Do-me-dene femija, te pasmit.

međene. Ky ndertim u-mbarua até vit eđe per me 1893 mbliđesin vasat e međá. Po nga 1893 e tehu, vasat mbliđene me ne meso-ñetore te rê, e cila u-ndertua jaete kurtit te kiëse ne veri te se parese prane etepivet Zojt, e Nuç Topalit. Mi pórten e mesoñetores' se vasavet qe ndertoj Γ. Θ. Dókua, mi mermër te ekru-ara pëjme keto fjale ne guhe greqiet: „Mesoñetore greqiet' e va-savet, qe nga ðemelia ndertuare, prëj mesim-ðeseróñesit z. Jorq Θεοδóρ Dókos, te cilit memeđeu duke treguare te ñóhurit e mi-resise, mirebéresit; i ekruan emerin' e ti, te se soqes Efigenise, si ðe te çúpavet te tí Θεοδóρος eđ' Ekaterinit, me ketó ekrona t' arta, qe te kendónet emer' i ndertóñesit ne jete te jetevet. Viti 1882 vjëst' e III-te“.

Mesoñetóren e rê qe ðame më sipere, e cila u-ndertua jaete kurtit te kiëse, e ndertuan ca Drenovare, prape tregëtare ne Bukurest; ketá jane: Kostaq Durua, Irakli Durua ðe Viso Du-rua. Çkakun perse nuk' u kane ekrojtore si te tjerevet emerat eđe ketyre zoteriñ mi porten e ndertimit qe bene, nuk' e dime. Sot vasat mbliđene ne keté ndertimn' e dyjte. Vene me tËpëre se 150 vasa qe mesojne per fat te keq veteme greqiet, se kjo guhe munt t' i beqe mema te mbaruara! Po prape guha eqip s' humbet se vasat me te dale nga mesoñetorja flasin guhen' e memes' se tyre, pa ðe brenda ne mesoñetoret si ðe çunat e va-sat, ne mes te tyre flasin eqip, sa-do-qe ca mesoñes grekomane duan t' i ndalojne, po s' kane mundure.

Mesoñetor' e vasavet sot per sot ka 6 mesoñese, ñe serbetore ðe 1 serbetuar.

Mesoñetore te vogela.

Stervitetóre te vógela per çuna e vasa qe jane te végele, Korça ka dy

a. BGTB ñe ndertim' i bukur' e i larte, ndertuare me gure te kuq te sjelë nga Polena.

Ky ndertim eete ne kurt te kiëse prane Gimnasios. U-nder-tua me ndihmat e eume memeđetaree, po më tËpëre ndihu i ndjy-eri Vasil Cac' i Limonit, i cili ka qene tregëtar' i çquare ne Mansure t' Epyptes, e ne Perë te Greqise. Ndertimi eete mba-ruare me 1873; est' e ndare me 2 pjese eđe vene më tËpëre se 300 femije. Here ka pasure 4 mesoñese, here 3 ðe me ñe a me dy serbetore.

Ketu bëjne provimet gjëde mesojetórete, se eest' e maðe eð' e përe mjaft. Me 1899 u-be e para ðeatro eðe u-fol dram' e Odélit, e shkruar' e ne nga më te mirat pune qe ka lene Gekspiri. Gume gjindje vane, eðe te hólate qe mbloðe, nuke dihet ç' u-bene; se patne ðene qe do perdóresin per lehsimn' e te varferet te qytetit!

b. EGTE ndertim' i vógel' e i vjstere, prapa Gen-Γεργit; este ndertúare me ndihmen' e gjëde Korçárevet më 1872. Ne keté vene 120 a më tepere femije te végele. Ka 2 mesóhese e 1 serbetors.

Ne gjëde ketó mesojetóre si ðame ðe më sípere, kendojne çunat e vasat e Gqipetarevet vetem greqist. Mundimn' e me kote qe bëjne duke mesuare femijene vetem greqist, sprehje se dot' e kuptojne Korçárete, si-do-qe kupetimi este pake yóne, po prape na ep spresa te meða! . . . N' e kupetófsin çrejt!

Este vene rê ðe dijete faqeza, se çdo komb véte me guhen' e vet munt te ndritónet çrejt e te qyteterónete. Sa dobi u-bije greqistja atyre q' e mesojne, kur me stepit' te tyre eðe ne tregeri flasin guhene sqip? Ç' dobi u-bije atyre te várferet qe s'kane fuqi te lene femijen' e tyre 10—12 vjet ne mesojetóret qe te mesojne véte me guhe, greqisten? Çdo i mençim e kupetón se te vúarit este kot! po ç' pë nuk' i le te dergojne femijen ne mesojetóret sqipe, kur iné te surnet' e dine se nde pake kohe, ne 2—3—4 vjet ne çun munt te máre mjaft pjese nga dituria? Keté pë kua dó e di, po keté ftohtesire na e kane ðene Bespotet qe na duan te miren' e kombit tène! . . .

Mesojetore rumaniot.

Me qene qe Korça ka ðe pake Vlehi te mbéture nga koh' e Rumanevet sí na tregón istoria, te cilote më pare kendónin' e mesouin greqist; sot kupetuan eð' atá nevojat e guhes' se tyre, eðe si pane qe dobi vetem ne pojtje nuk bize greqistja, bene ðe atá mesojetóre te guhes' se tyre. Vlehte kudó qe jane ne per gja' anet' e Gqiperise te perndare, kane ðe mesojetóre me guhet te tyre. Ne Korçe mesojetór' e Vlehet u-hap me 1885.

Ndertim te tyren nuke kane, po pasketaj sprehje te bëjne si ðe ne kise qe te mesojne rumaniot. Mesojetóret' e tyre jane dy:

a. PËR djemte, qe here ka másure 5 e here 6 mesojes me ne serbetuar. Vene më surne se 40 djem, jo vetem Vlehi po ðe nga Korçárete, me ne sprese se djali po te mesoje pake rumaniot,

ne vajte ne Rumani për punë më çrëjt se nga qe di greqiet vëteme, ëdë me qe Korçaret eume treqetojne ne Rumani.

b. MESOËP'ËTORE për vasate, ë cila ka më tËpëre se 30 vava përj Vëshë ë përj Korçares qe mesójne guhene rumanist¹).

Eume mire do jete për Rumanet (Vëshete) qe te vene ca te paka ore ne jave për te mesúare eqip çunat' ë vásate; kjo este qe ud' ë drejte për tá, ëdë ne duan, se atá djëm qe s' dine guhen rumanist, duhet tú mesójne eqip më pare, me qe çunat dine më mire eqipen, si Çqipetare qe jane; nde mos po mesimi ne djëm Çqipetares vëteme ne guhe rumanist, nuk' u-bije përmet ë mundimit te tyre. Çpërjme se do t' i kupetojne fjalet tona te drejta.

Me 1891 u-hap ëdë qe mesoqetore për te mesuare bulgariet; po me qe vendi yne nuke ka Bulgare, andaj nuke qendroj eume kohe po u-mbyl.

A a s u a.

Mesoqetoret greqiste mbahene me kamaten (fajden) ë lasose. Kjo arke u-filua ne Korçe mc 1850 ne ditet ë kryepriftit Neofit, i cili is nga Ginokastrë (ndjese paste).

Kjo arke q' u-quajt laso u-bë kestú: Kryeprifti Neofit, i cili pa se mesoqetoret nuke kisín noqe demeli për te mbajture, nxori ë dë ca para ay' vete; pas ati pïde memedëtarete q' isín jaete Çqiperise ne treqetit' ë tyre, dëne kus më eum' ë kus më pake, sicili pas fuqise; po më tËpëer ndihmuan Korçarete q' isín n' Epypte. Eëdë më eume ndihu Jovan Banka. Ky zot ka lene 18,000 árahmi te vine mot me mot për Gimnasion, ëdë kestú Gimnasua mbahet sot me te holat ë ti, ëdë quhet „Gimnas' ë Bankes“; ky is eume kames po i pa ditur, ëdë me qe ponte n' Adine, Grekerit ë genyen ë u-la pïde pasjen' ë ti, ë cila apiti për me 70,000 lira te Turkut, po Grekerit as fare nuk' ë nderuane kur vdiq ëdë vap' i ti, s' di val' a qihet ku este!

Keté zot le te mapin për pasqyre eume kames te tjere, ëdë n' u-pelqen le te bejne po si ky.

Gid' atyre qe ndihmúane për te filuarit ë lásose, emerat u-jane skruare me qe libre, ku jane eenuar ëdë áuratat' ë tyre ç' kane dene. Ketá emera kendonen mot për mot ne kise te maëdë, ditën' ë Tre-Arhondevet me 30 te kalendorit. Kreret ë

¹) Ne mesoqetoret te Vëshet mesojne vëç romanietes, frengiet, tyrqiet ë greqiet, po eqip pse?

kesaj arke për me 1880 isin te mjafta për te mbajture mesoqetorete, po nga 1880 e tehu lasua humbi sime nga krerete, eëe sot për sot kamat' e krerëvet që kanë mbeture nuk' arrijne për te mbajture mesoqesit si duhete.

Ng' ató te hola që ka lasua sot, më te sumate duale jaete memedëut; ku i kanë srene? kreret e lauzit e dine!¹⁾

Te paka nga kreret e saj punónene ketú nde për ca memedëtare. Po për sime ngaje lasua ka humbure sime nga kreret e saj.

Për me 1890 lasua kis t' ardhura nga kreret e paravet, nga dyqanet e nga etepite, e nga arat, afero 800 lira Tur., po sot? nuke ka as gysmat e kesaj sume. Pas qelimn' e te paravet te lauzit, ndofta este, që mesoqetoret te mbahen nga kamat' e paravet që na ka lene i ndjyeri Anastas Lakcja, eëe kamat' e ke-tyre nis te vije që nga 1900.

Po ud' u-perkujdesçin ca nga memedëtare, lipset te ndalonen mejtíme te tile, se i ndjyeri i ka lene para Korçese, po jo për te mbajtur mesoqes e mesoqese nga Seleniku... , po i ka lene për qelim tjeret e për punera te tjera, e jo për te perhapurit e pures greqiet! Do bejne sime mire te perkujdesen ca qeres, që te mbaronen qelimet e te ndjyerit e jo qelimet e Klo-pervet, te cilet vine si kepura e ngalen e na rjepin vëndine. Lasua më pare kis sime dyqane, etepi, ara, po sot ato që ka s' jan' as $\frac{1}{3}$ e atyre që kis më pare 16 vjet, si ëe parate që ka sot s' jan' as $\frac{1}{3}$. Hirindet tane nxirnin eëe kafeiten e gojese për te etuar' e për te piture lasone. Vertet me te mos diturit për se i linin keto para; po atá si-do-ku-do jane për te levduare, se aqe sa dinin bene; po ne te keti sekuli te funtme ç' beme? S' este gë e rende që te mos kupetonet; ne hëngerme ato që na lane prindet. Po për fat te keq, se nuk' i hëngere bijt' e fare-fisasit e atyre q' i patne lene, po kua? ca te huaj e ca t' ardhure nga dreqi e nga néma!

Ndertesa feje.

Ne Korçe me që pine te kristere ëe myslimane, andaj kemi xami ëe kisera.

Ne Korçe kemi 5 kisera.

a. KIG' E MITROPOLISE. Eete kis' e maëe, e ndare me 3 emera: E mesinja e cila este ëe m' e maëja pjes' e tere nder-

¹⁾ D. m. ðene Bimogerondia me Klogerin (Bespone).

timite, eeste mi émerin e „Mburim-jete-déneses Gen-Mari“; e dyta e cila duket si qe pjese me te mesmen q' eeste m' ane te jugese, eeste mi emerin te Gen-Vissarit; ead' e treta pjese q' eeste po-dua e vechme, m' ane te veriu, eeste mi emerin te Gen-Haralambite. Kjo kiese eeste demelósur prej te ndjyeret Vasil Mako, Gamu de Haxi Koci. Qe te tre ketá Gqipetare, eade te tre tok i kane zografisur mi mur te kises' se maade tek pine bupat ng' an' e jugese me ató poba qe mbanin asi kohe prindet tane.

Mi porten e cila na nxjer nga veriu e nga Gen-Haralambi, per brenda, prejme keto te ekruara qe guhe greqiot: „Kie' e Mburim-jete-déneses Gen-Mari, u-ndertua me 1707 ne kohe te kryepriftit te Selasforit¹⁾, e te Korçese Josafatit, e nga kujdesetaret e aherçim, Maku, Haxi Koci de Gamu. — Kostandini eade Adanas Zografi e zografisne keté me 1720“. Keta te dy zografe te çqúare kane qene nga Mokra.

Kambanarioja eeste ndertim nga dogas i ndertuare me 1867, ngiture me ndertimn' e kiese mbe jugs.

Kjo kiese ka pasure 170 kile fare ara, 3 dyqane ne trek; po sot $\frac{1}{3}$ s' ka. Te tjer' iain atá q' i lane, e te tjer' atá q' i hégere!

b. KIE' E GEN-GERGIT. Kur vemi per ne trek, udes' se maade qe quhet me emerin e kesaj kiese, me te djaade afere tregut eeste kisa e Gen-Gergit.

Kie' e Gen-Gergit eeste ne gastre te Rê (ne Jeni Mehale). M' ane te lindjese, kjo kiese ka qe vent mjaft te gere qe sot per sot i vlen mé tere se nga 500 lira.

Kur, e kus, e sa vjet mé pare eeste vene demel' i kesaj kiese nuke dijete. Ndertim' i pare ie i vogle eade i vjetere. Memedeta-ret e mejtuan qe tá ndertojne te re eade me leje te qeverise, e pezuane ndertimn' e vjetere me 1881. Po ndihmat iain te paka, se ngrindja kie hyre ne Korçe per punet e lasose; lasua s' kie aqe para sa dúhesin per ndertim, eade keestu mbeti ndertimi ne demelit. Po Korça qe ka pasure sime bij kames ne derra te huaja, nuk' mbet me te pezuarit e kesaj kiese. I ndjyeri Anastas Lakçja, la pará me te tere per ndertimin e kesaj kiese. U-zu ndertimi, po me qe kapexu lartsimne nga leja, andaj u-ndaluan punetorete per te merej lej' e dyte pas ndertimin qe do benet. Do benet sime kie' e búkure, qe ndofta ne tere Gqiperi do mos kete te tile ndertim. Nde kurt te kiese, kur hyjme nga porta e udes' se maade, me te djaade eeste vap' i mirebéresit, nde te ci-

¹⁾ Selasfor 200 vjet mé pare quhej Xvezda.

lin' este vene kurn' i ti, i balsamosure q' u-suaλ nga Bukureeti me 1894. Her jete Korça do kujtohe emerin e keti zoti per te mirat qe ka falur te benen me te holat' e ti.

c. KIG' E GEN-MARISE. Kjo kiese este më poete nga Gen-Fergji ne gastre te Varosit te poetme.

Ketu sot vaposim te vdekurit tane; po më pare se 50 a 60 vjet, te vdekurit i vaposnin eðe ne kurt te kises' se maðe si ðe ne brek te Gen-Θanasit e te Gen-Iliut, qe do ðomi më poete.

Kur' e kus, e si u-vune te paret gure te ðemelise saj, nuke dijat as pë. Her keté kiese goje per goje mesojme, se ka qene ne manastir i mað, ðuhet se u-dog ne here, po me sa s' dijat, se zjapi si ðone nuk' i la as no ne senim qe te mesonej kus e pat filuare. U-ndertua, prape s' dijat se kur, se prape u-dog, e u-ndertua serio per se treti here, eðe ky ndertim qe sohim sot este i se trefese here, po xbukurimet e saj u-bene me 1838.

Kur hyjme, me te djaðte ne faqe te murit nga juga pexjme ca te skruara qe na ðone keetu: „E Zotit eð' e sehteruare kjo kiese, e se sehteruares Gen-Mari, pasi u-dog per se dyti u-ndertua per se treti me 1844 me krahun e me qeverin' e z. Kristo Godes, nde ditet e sehteris' se ti kryepiftit Qirilit nga Veria (Kara-Ferja) eðe me 1846 kur is kryepift G. e T. Neofiti nga Givokastr, prape me kujdesen e z. Kristo Godes, u-zografisne ne tē ketó: Gide korrerat e kryepifterise eðe te katere ðólote, nga duart' e Papa Zikut eðe nga i bir' i ti Bimitri me 1847 kopik 20“. Ketá zografe jane nga Selça e Naselistit.

ç. GEN-ΘANASI. Pate kis' e vogle me mi ne brek qe qubet me emerin' e ti, e i mbjelë me lisa. Ketu më pare si ðame mbulonin te vdekurit. Nuk' este kis' e vjetere, po prape nuk' dijete se kur este ndertuare eðe este me lindje te Korçese.

d. GEN-ILIU. Pate kis' e vogle posi Gen-Θanasi mi ne brek te xvesure mbe veri te qytetit mbe te djaðte t' uðes' se maðe kur veini per ne Manastir. Nuk' este kis' e vjetere, ðe prape nuk' dime se ne cilin sekul este filuare e kus i ka vene gur' e ðemelise. Më pare ðe ketú vaposnin te vdekurit.

Manastir. Kis' e maðe a kis' e Mitropolise, e cila po-ðu se este ne kerðize te Korçese; s' ka nojë panair me vetehe. Vetem te premtan' e Paskes' se Maðe, gide kisat' e tjera até dite s' hapene ðe gide qytetaret mbliðu ne keté kiese per te faluro.

Gen-Fergji, eðe ky s' ka panair te mað, veteme me 23 te prilit, ven' e vine sume nêres, eðe me qe sot s' est' eðe mbaruare,

as per te falure s' vene dot nderzija; po per zakon eskojne andej e vene n' ajazme q' este ne krua ndene Gen-Meri; me poste do bejme fjale e per kronat.

Gen-Meria, ka panair me 15 te guetit; eume neres vene keté dite, ne keté kise e mesonen, q' andej vene e n' ajazme. Diten e Gen-Fergit eohim qe vene e eume myslimanka e evpitka ne keté; ngajen s' e dime, per vec se do kete jésure zakon qe nga vjete eume, e se, Evgiteria e lusin eume Gen-Fergin me gid' a-net e Gqiperise.

Gen-Thanasi ka po-dua 3 here ne mot panair, qe vetem Korçare vene. Ne here ne dimer me 17 kalendor, ne qofte koh' e mire e te mos kete debore; e dyta me 2 maj qe vene gide qytetaret, e e treta te marten' e Paskes' se Maë, qe hapet e vene eume neres.

Gen-Ilju, ka panair me 20 te kopikut e t' enten' e Paskes se Maë qe e kjo dite ngan me panair, se vene eume neres.

Xamite.

Xami ne Korçe kemi dy, e 2 teqé¹⁾, ne te cilat falen myslimanete.

a. XAMI E MAË. M' e vjetera xami ne Korçe, este xami e maë q' este nga perendim' i qeverise e ne krye te tregut. Keté xami nga demelia e ka ngréhure i ndjyeri Koxa Mir' ahoi, i cili si do eohim me poste ka qene nga Panariti. Xbukurim' i xamis' se maë qe eohim sot, este bere nga i bir' i Koxa Mir' ahoi qe quhej Mehmet Bej²⁾.

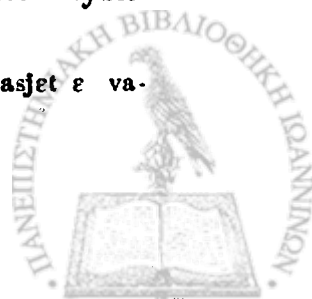
Keté kur e kreu se pari Koxa Mir' ahoi e beri teqe me emerin synbyli. E e duhet se kjo teqe nuk' is ne vendin q' este sot xami e maë, po me poste pake nga veriu i se sotmes xami, tek este teqeja me emerin qe dame me siper.

Xami e maë este demelósure me 1484 e plumbin e mbuleses' se saj, ja ka heëure me pas Mehmet Beu si e minarene. Ete ndertim i bukur e menyre se vjeterë; minaren' e ka te gurte e mjaft te lartere.

Xamia ka ne imarët q' i ka liëure ne t' arëure ne mot Koxa Mir' ahoi e ndan dite per dite buke, ne per te varferit myslim-

¹⁾ Per teqete bejme fjale me poste.

²⁾ E e zograft' e xbukurimet qe ju bene tani, i bene nga pasjet e vakefit, me 1900 u-xbukurna eume, e u-bë me te vertet xami per falje.

manevet, edhe çdo t'entë mbrema u-erpet te varferet nga ne misur me oris te zjere (pilaf).

Sa te mjere urojn' e bekojne me gide zemrat' e tyre te ndjerrin Koxa Mir' ahore! ndjese paste q' u-perkujdes kaqe per te varferit e memededit te ti.

Ne ketë xami este vaposure vete Koxa Mir' ahori baske me te soqen e me te bire Mehmet Bejne. Mbe lindje te vendit te faljes este ne dom' e vecme edhe ne ketë jane te tre vapet me rade; kur hyjme ne ketë dome me te djadte jane 2 vape te tjere afere portese; mire nuke dime se te kujt jane, po gan te jene vaposure nder tã serbetoret e Koxa Mir' ahorit.

Brenda ne ketë qeli djegin per nate qirin e kandile; vapet jane te mbuluare e te struare me gerra te vlera si cohra e gerra te tjera te mendafeta¹⁾. Gerra te vjetera kane ne xami nga te Koxa Mir' ahorit ketó: Ne kemie' e durur prej tel hekuri te pahure, e cila munt te rendoje per me 10 oke; duhet se ketë mvieste ne kohe luftë; este pak' e dyere edhe ka zene te prisete nga ndrysku; ne skop i ti, i pate e me ne dobet ne funt; se done qe ja kis enda sune bujqesine e vete sune here lerontë; ne anteri e barde e liqte e me gajtane te mendafete, sum' e gere de e pate: kjo na tregon se ka qene stat-mad; dy riza qe feihej, te qendisura me mendafete; ne kreher i briqte me te cilin krihej; ky kreher me qe i ka dembet te pale e te trase, na tregon se do kis perçen te pate; ne pale tespihe te zeza te skuara me ne palme te mendafete. Tri luge qe 1 nga ketó est' e briqte edhe te tjerat 2 jane te drunta e te qendisura me tel sune te gera. Ka qene qeri me stat te mad sikundre na tregojne pobat' e ti, edhe skopi, i cili est' i pate afero tre kute te sotme. Pëd kesaj xamie jane vaposure gide far' e fis' i ti; edhe sot far' e fis' i ti, qe quhene Evladi Vakif, aty vaposene.

b. XAMI E VOGEL. Kjo më pare is teqe Krutes edhe vaposetin aty edhe te vdekurit nga myslimanet. Ndertim' i sotine est' i ri, u-ndertuar edhe u-bë si e sohim sot xami e bukur me ndihmat e myslimanevet te vendit me 1886; ngiture me té este de mesonetoreja e made qe quhet Idadije (Gimnasio). Te per benim te çquar nuke ka, se este ndertim' i ri.

Teqe ne Korçe kemi dy. Ne este nga tregu i peskut mi e-

¹⁾ Edhe zograftu' e xbukurime q' i sohim ja bë me 1900 me perpjekjen e Evkaf Mydirit Ali Cerif Beut nga Fraseri.

merin e tarikut Rufai; tjatra eot' afere xamis' se maðe qe krej i saj quhete eeh, eðe quhete me emer Synbyli.

Te parin ne punet' e fese si ðe ne punet' e mesimit, myslimanet kane Myftine, i cili ka ne dore vetem punet' e mesimit ðe te fese, e jo si kloperit tane qe futin turinte me çdo pune, oj feje, oj mesimi, oj kombiare; eðe kupe nuk' aforisin, do-me-ðene s' maðekojne po si kloperit tane.

Ndertesa qeverije.

a. QEVERIJA vete a Kuvorna.

Kjo ndertese qe tyrgiet quhete, „hyqymet“, este ndertuare me 1871. Se me pare qeverija is kundrejt xamis' se vogel e mesojtores Idadije nga lindja.

Me para ca vjet Korça kis qeveri Kajmekami, po sot este Mytesariflek nene vilast te Manastirit. Me pare s' kis pyqe te mbaruare, po sot i ka te pida me rëgule. Este ndertim me dy kate, per m' at' ane lumit, e ndare me sime ðoma te veçta, ne per te cilate pine punetoret e ekroqesit e saj.

Prapa ndertimit te qeverise este ne tjaterë ndertim, ne te cilen pine kaloresija e ruajtesit e qytetit (zaptijet).

Me te mëngeren ane e prapa qeverise este burgu per njërezit e liq e per detyrasit. Ky ndertim qe eohim sot, ka 7 a 8 vjet q' u-ndertua, se ndertim' i pare is i vjeter' e i dobete per te mbajture me siguri atá qe bëhene per ne burg. Sot este ndertim i bukur' e i sendose, me sime te ndara e me dy kate e me ne krua brenda ne kurt.

Kur hyjme ne port' e kurtit te qeverise eohim 2 ðoma ne me te djaðte, e ne me te mëngere: ketu pine policat.

Ne katn' e sipërme te qeverise este ne ðom' e maðe ne te cilene mbliðet ne mbleðje prej qeveritarees sime degaë, e per njëres te xpeður prej lauzit te Korçese. Kesaj mbleðje i ðone tyrgiet „Idare Mexlis“.

Kur benet mbleðje ne keté ðome, ne here ne jave a me sime, si sa here qe ta doje nevoja, mbliðene: Qeveritari Mytesarif, Kadiu, Myftiu, Muavini, Tahrirat Mydiri, Kryeprifti eðe 3 te vene nga njërezit e qytetit, kaqe myslimane sa ðe te kristere. Tíde baðke eohin tere punet e larta e píd' enteresat e vendit; si ðe pyqet me te meða e me te renda nga kjo mbleðje sikónene. Kjo este m' e maðja mbleðje qe denon e lehsón mundimet; set te ðjetat e psátravet e sime perra te tjera ben.

b. MITROPOLIA. Kur' ε kus, ε me sa u-vune te parat demeli te Mitropolise nuke dime, se as ndoqe ε skrojtire nuke na tregon qe per ditet ε para te jetes' se saj. Ndertimi q' is me pare nga i sotmi u-dog pas te ikurit ε G. T. kryepriift Andimojt Cacos, te cilin ca nga Korçaret, punuan me eume menyra per e dbuan me ç' nderim te madh nga qe nuk' u vajti pas frymes' se tyre. Patriarhia e ngriti se ketejmi ε dergoi petke, ede pas ne mot ε gysme fati ε pru Andimon ne fron' ε madh te Patrikevet, ε u-be Patrik me 1895: (sot este hequre nga froni ε pon jete kloperi). Ky kryepriift is fort i mire ede eume Korçare nuk dot' hapojne ato te pakat dite qe ndeh ay ne Korçe.

Zjape Mitropolise duket qe ja vune heres armike te jastme, po nuk' dihet kus ε beri kete ndjese! eume mire do bente te na tregonte emerin ky zot qe te permendese posi Erostrati qe dog kisen ε Artemese. Flag' ε made u-da per-ηe-herε me 1¹/₂ te natese nga strehet ε Mitropolise; flaga ε pedoj me te kater anete çatine me 20 te gustit 1894, duke gair' ε premtε; ede kestu u-gedime pa Mitropoli. Eume perra te vjetera u-doqne, ede do ndizeshin ede stepite qe jane per qark, po te perpjekurit ε vendeset i mprojtji ede demi u-bε m' i pake nga sa pandehese.

Si u-dog Mitropolia pleqesia ε Nenekembes' i kryepriiftit mbli-desir nde qe stepi te Petro Darðese, per te eikuare punerat' ε meda, per ne funt te vitit 1896 q' u-mbarua ndertimi qe eohim sot. Ndertimi q' u-dog is ndertuare ne ditet ε kryepriiftit Neofit, i cili is nga Ginokastra. Ndertimi is bere me 1857 me ndihmen ε Korçarevet ε te kristerevet te psatravet q' urderonte atehere kjo Mitropoli, si de me ndihmen ε G. T. Neofitit. Ne ndertimin q' u-dog ne pat te siperme mi qe doge ne sale isin ekuare me fjale greqist keto: „Kjo Mitropoli u-ndertua nga demelia ne ditet ε kryepriiftit Neofit nga Ginokastra; me ndihmat' ε ti ε te Korçarevet, ε te psatarakevet, qe jane per qark, ε qe jane nenε mprojtjen' ε kesaj Mitropolije, me 1857 me 15 kopik“.

Ndertimi qe eohim sot kaqe te bukur' ε kaqe te mire, este ndertuar nga demelia, prej te ndjyerit Thoma Adamit. Ky zot tregetar ne Gibin-El-Kom t' Egyptese, is nga Vide-kuqi; bir' i qe te varferi ε te pa deguari, po djersa... ε ti ε beri kames eume te madh; ede si-do qe ndoqej ne rezike te meda ne burg te Skenderijese, ede i semure ε me epirit ner dembe, per vdiq, po duke diture nevojen ε Korçese per Mitropoli, i da fjale te velat te ti Gaq Adamit qe te ndertone Mitropoline ne Korçe sa te muntqe

te bukur' e te mire. Ndjese paste i mjeri Θoma, se ðe nde reziket qe vuante ne burg, nga qe faj qe dëen' e ja etine ca armike, ay nuk' apoq memedëdin.

Mi porten' e ndertimit mi qe drase te mermerte, este ekrojtur emer' i ndertónesit eð' i femijes' se ti me ekrona t' arta, qe te kujtonet per here, per sa, per se dyti tã djëge ndertimne nohë i pa- uðe e i malekuare, si doqne ðe ndertimn' e pare... Ndjese paç ô mirebéres i memedëdit, qe s' na lê pa Mitropoli!...

Ne Mitropoli pî kryepriifti ðe nipërit' e ti, i cili quhet Γερvasimo! Est' i vertete *bari* per mi krieterimne. Ç. e T. Anðim Cacula na e dergoj ne Korçe kur ië vete Patrik duke diture per ç' fare kryepriifti qante paresi e Korçese.... i falemi nderit Ç. T. Anðimojt. Ne Mitropoli bëhene dy mbleðje ne jave; ne keto mbleðje jane pleqesija baske me Kryepriiftine qe eohin punet' e fese.

Pas ca te ekruara eume te vjetera, te cilat jane ne Mitropoli (ne mos u-doqne); eohime se kryepriift' i Korçese me 1678 qu- hese i Korçes e Selasforit (sot Xvezda); po me 1781, kur ië Ç. e T. Jaqimi este quajtur' i Korçes e i Voskopojesë, per me 1816 kur ka qene kryepriift Ç. e T. Meleti; ky më pas este quajtur i Korçes, i Selasforit e i Voskopójesë. Me 1828 kryepriifti ka mar' emerin, i Korçes' e i Παγονise, eðe qe me 1835 e per me 1881 u-quajt i Korçese e i Permetit, po qe nga 1881 e per sot quhet i Korçes, i Permetit e i Voskopojes.

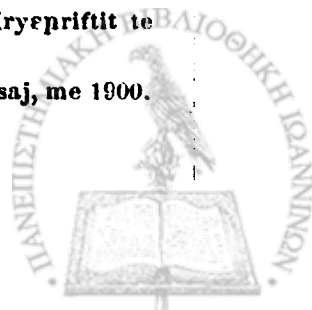
Me 1874 kryepriiftit qe quhej ahëre Βoroðe Hristiði, nga Πα- triarhiua jù-ða, nuke dime pse, qe titlo m' i mað, ðe u-quajt Eksarh i se Sipermes Maqedoni¹⁾.

Eume vjet më pare Mitropoli e Korçese ka qene nené urðe- rin e se Ohrise, e cila si do eohim më poste, ka qene qe Πα- triarhio e vogele me vetehe. Mitropoli e Korçese u-bë me vetehe ne kohe te Zosinajt me 1707, ne kohe te Josafatit me 1718.

c. BELEDIJA. Kjo ndertese est' e rê, se më pare Korça s' kisë Beledije; este ndertuare me 1879, me qe vent, ne perendim te Gen-Γergit, i cili quhej më pare „gur' i salataeit“. Eete ndertim i nguete, po i bukure. Ketu pî Katundari me pleqesine, te cilet jane xgëdur prej pindjese, sa myslimane ðe te kristere²⁾. Nde vise te tjera t' Evropese katundaret e Beledijevet jane qe qeve-

¹⁾ Demne qe ka bere Patriarhiua duke ðene te tile ofiq Kryepriiftit te Korçese, pas ketaj dot' e kupetone....

²⁾ Xbukurimet q' i eohim sot ju bene tani çpejt nga pasjet e saj, me 1900.

risin më te mëdiate punera te qyteteve; po ketu nukë nget keetu; ketu Katundari ka ne dore te sohe ndertimet e te xperone udet e te vezgohe per xbukurimn' e vendit, si ðe per pugat te mos jene te ngusta e te strembera, e te tjera pune. Mbledja ketu benete dy here ne jave qe sohin gide punet e kesaj dëge. Sot Beledija ka mjaft pasje te sajne, mban arke me vethe, po teperica kur teperon prape miret nga qeverija; e nuk lijet si ne vise te tjera qe priset per xbukurimn' e pugevet e te gide qytetit. Gprejme se pas ketaj dote zere te punone më lire, per ndertimn' e xbukurimn' e qytetit, si ðe getke Beledijet e tjera.

ç. TEJËKRONËSI E POSTA. Kjo este ne ndertes' e re, e vogele me ne kat, po mjaft e bukure. U-ndertua me 1895 me 1 te vjesates' se pare; ndertimi is i mbaruare si e sohim sot. Ndertimi q' is më pare is ndertuare me 1871; ky ndertim ra nga termetet q' e mbajtine Korçene qe nga 1892 - 1894, e qe sune deme te meda pesoj tere qyteti. Tejekrones' i Korçese punon drejt per drejt me Manastire, me Ohrine, me Kosture, ðe me Janinene. Më pare ca vjet, tejekronesi ketu punonte vetem me ekrona turqiet, po sot punon eðe me ekrona latiniet. Gërbim' i postese qe me' e jep letrat' e botese nuk' este kaq' i mbaruare, po epres' e maðe este se pasketaj do viret me ne regule te pelqyere. Tejekronesi ka dy serbetore eðe ne kryetar q' urðeron postat eðe tejekronesin, ka ðe ne serbetuar qe ndan letrat ner myslimanet e ne tjatere qe ndan ner te kristerete. Sot per sot 2 here ne jave vjen post' e jastme eðe dy here iken si per ne Manastir e per Janine, po per ne Kostur veteme ne here ne jave, si ðe per ne Starove.

Ndertesa usterije.

Ndertesa usterije kemi veteme keslate, eðe keto jane 4 ndertesa te rea e te bukura, qe u-ndertuane nga demelite me 1892, me te menqere t' uðes' se maðe kur skojme per ne Manastir nde mes te lumit Barçit e te selqevet Gorgurite. E para nga keto q' este ðe m' e bukura ndertese, este per kryetaret e usterise, e mesnja este per te mbajtore poba, arme e te tjera perra t' usterise; te dyja jane me dy kate; eð' e treta per te ndenure ustaret, est' e vogel' e me ne kat, se Korça nuk' este klyç vent usterije. E katerta ndertese, e cila este prapa se mësmese, est' e vogele, e mbuluare mire, e metjele me mure te forte; ketu mbajne fiseket, barutne etj., te cilate më pare i mbanin me ne ndertese

te vógele afer qeverise e burgute. Prape qe ndertes' e vógele este me lindje te qeverise eke keté e kane per te ndequre usterija qe ben serbimin' e qytetit (xandermate).

Keto ndertesa qe dame mé sipere, kur aré nga Bukuresti i ndjyeri Anastas Lakcja me 1889 da duke dasure vete, se dot' i ndertonte ay me parat' e tija eke qeverija i beri sume nder; po si vate ne Bukurest hapoj zotimne qe pat dene vete (nuk' e dime pse) eke nuke dergoj te hola per ndertim. Qeverija pasdaj me ndihmen' e véndeset i ndertoj si i eoheme eke per ndertimn' e tyre u-priene mé tepere se 800 lira. Vendi ne te cilin jane nder-tuare, is i kises' se maqe, po kisa ja áuroj qeverise.

Ndertesa te perqilçime.

a. DEPOZIT' E VAJGURIT. Kjo ndertese u-be nga Beledija me ndihmen' e tregtarevet me 1893. Mé pare nuke kisim te tile Depozito per te mbajture vajgure eke pidenegre tregu is ne rezik. Ndertesa u-be sum' e bukur me mure te sendose eke este me te djaqte nené uqe kur ekojne nga vapet' e myslimanevet per ne kafené te F. Godese. Sot çdo tregetar, vajgure qe sjele se jaetmi este nene bape té lere ne Depozit, eke nga andej te mare sa kasa q' i duhen per te eiture. Fid' ata qe mbajne vajguri aty jane nené bape te paguajne qe fare pagese te vógele; keto te hola i mer Beledija; po kjo pé siguroj pide trékne se sa here qe ngiste zjar ne trék, demi m' i maq i vinte ng' atá dyqane qe mbanin vajguri te sune.

b. OR' E QYTETIT. Kjo este qe ndertes' e gurte eke mjaft e lartere, afere xamis' se maqe e per kundrejt banavet (*hamâ-mit*) te vjetera ne krye te tregut.

Ky ndertim este ndertuare me 1784 prej mjestere Geqe, me ndihmen' e sune vetae. Oren q' iete brenda mé pare, si de kambanen' e saj e kisin sjele Voskopojaret; rendonte 40 oke. Ajo ore u-prie qe kohet, sune here e kisine ndertuare, po nuke kane qene te vertete mjestere, andaj nuk' e kane sjele me regul. qe te punone. Korça kis nevoje te maqe per qe ore te mire, eke nevojen' e kupetoj katunderija, e soli q' ore fort te mire nga Evropi; ndertoj eke kulen' e ores si e eohim sot; pide ketó i kustuan 180 lira, eke kestun nevoja qe kis Korça per qe ore u-mbarua.

c. KROÏAT (Çesmate). Kroña ne Korçe ka sune, si de

puse; po kur godit mot' i date, qe nuke ka rene dimerit debore, ate-here vuan qyteti sume per uje.

Më te çquarat kroqja jane ketó: kroj' i Çetros, i cili este ne lindje te qytetit e më sipere nga kafené e V. Osmanliut, kjo ka uje sume te lehte e te ftohte, ðe nuke steron kupe. Kroqat e Rea, a te Jovan Bankese, ketó jane ndertim' i larte me 4 çurka te vecme nené pezat e bregut te Çen-Θanasite. Korça duke treguare miresin' e mirebéresit, ne krye te ndertimit mi ne ploçe ka shkruare ketó fjale: „Me ketó shkroqja t' arta, i shkruan qyteti emerin Jovan Bankese, birit te saj te dasurit, q' i solli uje te mjaftë Korçese, me 20 maj 1870⁴. Mi keté ploçe i patin vene ðe fytýrene te ndjyerit, po, jù pris nga moti. Kroj i Papa-Lambit, nga veri lindj' e qytetit ne peze te bregut te vrestavet; sot ka uje te pake, po te lehte. Kroj i Amzos, ne perendim te se Papa-Lambit prape me uje te mire. Kroqat e Aravet, me uje te sume e te pa sterur, me 4 çurka, per kundrejt stepivet te vela-zerise Markose. Kroj i zalite, ne krye te tregut te vogele tek sitet dridete, prape me uje fort te ftohte e te lehte. Ajazma per te cilene beme fjale më sipere, se ditën' e Çen-Fergit myslimanka e te kristera ven' e lahene, po nuk' e dime nga mburon ky zakon. Keté e ndertoj z. Jorq Θ. Dokua eðe emr' i ti este shkrojtura me shkroqja sqip, este ne veri te Çen-Merise, nde mes te ca aras. Pake më poste ng' ajazma jane ca mburime me uje te sume e qe quhene mburimet e Çekanit. Kur hyjme per ne Çen-Meri me te mëngere sohim ne krua brenda ne kurt, eðe ne tjatere jaete kurtit; uj' e ketyre este nga ca mburime q' iëin ne kala, tek sot jane bere stepi te suma. Kroqat' e Radanecit, mbe perendim e mbane Kasabase me 4 çurka, me uje te sume, mbe te djadte t' uðese kur vime nga Voskopoja ne trek. Kroj i Zonëse, me dy çurka nené Depoziton e vajgurit. Kroj i Hamdi Beut, mbane Kasabase me te mëngër' uðese, qe shkojme per Koloq' e Permet. Eðe sume kroqja jane ne per Varos e ne per Kasaba, te ndara ne per gastrat eðe sicila-do ka ne emere me vetehe. Korça perpara 100 vjet kis uje fort te pake. Se pari i ndjyeri Mehmet Hase Hlaza e kupetoj nevojen' e Korçese per uje. Eðe ky zot solli uje te mjaftë me 1798 nga lum' i Drenovese qe quhete Drenice, i cili este ne jugu te Korçose e lark 1/4 ore. Me atë uje asi kohe u-bene te mjafta kroqja; po duke maðuar qyteti i stonëj ðe nevoja per uje. Jovan Banka pasdaj me 1869 solli uje te mjaftë nga mal' i Mborjese, i cili este lark 1/2 ore,

ëdë u-nda ne per tere qytetne e u-bene krona te mjafta. Po Korça qe po etonet e po maçonet, ka prape nevoje per uje; andaj ketë nevoje duke mejtuarë z. Bimitri Çiçka, i cili este tregëtar kames ne Gibin-El-Kom t' Egyptese dergoj 100 lira ëdë ketë mot (1900) nisete puna qe te silët' ëdë uje tjatere nga malet e Moraves' e te ndahete ne per tere qytetne ku este nevoje. Ky zot ka ñene fjalene qe dot beqe ñe qe varfëtoqe ñe semuretore (spital), te cilat do mbahen me parate q' ay dot' i lere me qe *banke* pas vdekjes' se ti. Fjale flitet qe semuretoreja do benet ne brek te Gen-Thanasit. Veq ketyre ujrat qe ka Korça sjelle se jastmi, átrit tãne kane hapure ñe sime puse si ne per ca stepi astu ëdë ne per ca puga.

Uje puses më te ftohte e më te lehte, ka gastr' e Pençose q' est' afere lumite. Tani ka ca vjet qe zune te nxjerine uje me tryel¹⁾ ëdë véne tulumba, ëdë më sime vise ka dale uje sëm' e mire, e ftohte ëd' e lehte...

Tregu. — Tregëti. — Mjësëteri. — Qytëteri.

a. TREGU. Tregu i Korçese este qe nga më te bukurit e tere tregëvet te Gqiper se; m' e mañja pjes' e ti este portej lumit te Moravese, ëdë kestë lumi e ndan me dy pjesë, te cilate baëkonene me ane te 4 urrat, veq úres' se qeverise, nga te cilat qera est' e gurte e sëm' e sendose me dyqane mi tē. Lumi qe skon per mes ka uje fort te pake, ne kohe te kopavet steron fare; po kur bije si sime ate-here vjen uj' e tēpere ñe sime here i ka bere dem tregut nga qe nuk' jane perkujdesure tã metjeline mire me mure te larte.

Ud' e mañe este ndertuarë nga mjësëter Gëge, pas zjarit qe ngau me 1879, ëd' urerat e tjera qe jane te drunta i ka ndertuarë Beledija ne ketó vitet e tanieme.

Tregu i Korçese qe kur se este djegure tri here; zjar' i pare e ka djegure te tere me 1822 qe u-dog ñe u-bé dem' i mañ. U-ndertua prape, zjar' i dyte e dog me 1858 prape te tere veq se ca te pake dyqane spetuarë nga krej' i tregut afere xamis' se mañe. Se ris u-ndertua, po se-treti u-dog me 1879, zjari u-nis me 1¹/₂ te nátese te hénene mbrema me 13 dite guet; ëdë ketë here véteme krej i tregut spetoj. Demne më te mañ pru zjar' i trete

¹⁾ Hus' e artezi (frenqiet).

ëdë ndofta do mos is djegur i tere tregu po te mos kisine ne per dyqanet si vajguri, epirtra, pisra katrane, perra q' e pitin zjare më tepere. Ede krej i tregut, i cili pat spetuare më pare ngaj zjar' i dyt' e i trete u-dog me 1894 ne guet ca dit më pare se te digej Mitropolia. Zjar' i trete qe ngau me 1879, ne dit te qeveritarit Mustafa Pases nga Vlora, dogi më sume se 600 dyqane e sume tregotare humbne gide ç' kisin. Zjari qe ngau me 1894 e qe dogi vetem krejn' e tregute, dogi më tepër se 25 dyqane. Keto dyqane q' u-dogne nga ky zjar, ëdë nuk' jane ndertuare. Pas zjarit te trete Korçarete e ndertuane trekne gide te gurte e me hekura, ëdë fort te pake jane dyqane te ndertuare me doge. Ky ndertim u-bë fort i bukure si e shime me puga te pera e te drejta. Sot tregu nimerón më tepere se 800 dyqane. Tregu i Korçese me te vertet q' este m' i vógele nga tregu i Manastirit, po mündim te ñemi se este m' i bukur' e m' i réguhte se ay.

Platet' e tregute.

a. **PLATET' E TREGUT JANE KETO:** Platé e maðe, tek te etunavet sitet më te sumit e drideravet, e lakerat, qepete, pemurinat etj. Platea tek siten kafete. Hlaté e vogele tek sitet prape driðe, pula, veze, piðe, roga. Platea e kasapevet tek sitete miei; kjo ndertes' e druhte est' e Beledijese; ketú prape mi ure te druhte u-beri Beledija te ndara me vetehe me 1899 lakersiteset. Platea tek sitete pesku ne krye te tregute nga juga. Plate e druvet ëd' e dengilit afere Gen-Fergit. Hlaté e gravet tek sitene skorsa, velenxe, sajakë, si ñe poba te vjetera, etj.

Te etunavet benete ne trek i perpiðçim ne Korçe qe vine heres nga 2 a 3 dit' ude se largu per te situr e per te blere plaçka e perra tregeriye si ñe kafë, e benet ne site-blerje e maðe. Tregët qe benene ne dimere jane te dobeta, po te verese, te kopavet, e më tepere te vjestravet jane më te begate, e gide tregotaret sprejne nga tregët e vjestravet.

b. **TREGERIA.** Korça nga tregeria vete sume mbare, ëdë si este sot munt te quhet kerðize tregerie ne mes te juges' se Gqiperis sip rine, e te veriut te Gqiperise postine, e te viseve perendimit Maqedonise; ëdë tregetia sa vjen po etonet. Korça më pare kis te bene me Janinen, me Beratne, me Vloren, e me Korfuzë; tani ka te bene më tepere me Manastire, me Selenikne, me Konstandinopojen. Tani ka ca vjet qe zun' e vene tregotare se

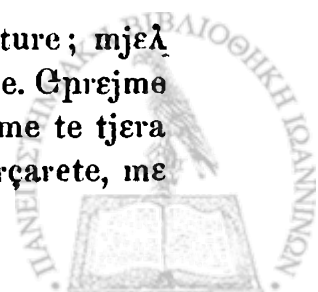
ketejmi e punojne drejt per drejt me Austrine, me Alemanen, me Ingilterene nga te cilate vijne drejt per drejt me te sumat e per-ravet qe mvesime.

Korçarete me te sumit punojne tregeti, ne aë te huaj, si ne Konstandinopoje, ne Bulgari, ne Serbi, ne Rumani, n' Egypte, ne Greqi; ne per keto vise yen sime Korçare; po aë ne per viset e tjera t' Evropese si aë n' Amerike, prape kane vajture per tregeti sime Korçare. Gide Korçaret jane tregetar' e punetore te mire, e i bejne serbim si duhete tregetise.

c. MJEETERI. Nga mjesterite jemi fort pas, e aë jo se veteme Korça, po aë tere Gqiperija. Ne Korçe dru-gaëndesit, buke-béresit, hekur-punóhesit, arme-béresit, lekure-pépesit, kdisesit, qepesit, kepuce-béresit, e sime te tjera mjesteri kane vajture mjaft perpara pas qyteterimit te vendit. Po perra te senuara qe bënëne ne Korçe jane: opingat' e póbate Gqipetariet te qendisura me argent me ar, a me mendafë; velenxet, skorsat, gunat, eajaket, pelhurerat e pambukta e te mendafeta, si aë sime perra te qendisura me dore qe bejne grate, si aë çorape te mira; po gide ketó veteme vendi i mban, nuke dergonene petke.

I ndjyeri Thanas Kalfa me 1870, beri mi qe brék nga an' e veriut te qytetit, e me te djahte t' uëese qe vemi per ne Manastir, qe fure qe nxirte kerqele; po sot ja ka mbylure qeverija se tymosene keelate, qe jane per kundrejt kesaj fure! Po te tjera furra u-bene ng' an' e Barçit e aë keto punojne se nuke tymosin keelate me qe jane lark. Z^{it} Thanas Kalfese, Korça i ka qe detyre te maë per xbukurimin' e sotme te saj, se me pare kerqelja behëj strejte e aë kestu çdo qeri nuke munt te ndertonte me té, veç kamesit e mbeaen. Me 1884—85 u-bë qe muhi per te blojtore drië ne funt te tregut te vogel, prej Alo Bej Debnices, e prej sokevet te tij. Ky muhi bluante per me 150 kile drië me 24 ore, po sot nga te mos regulaturit nuke bluan si me pare, se sime vegela ju vjeteruan e duan ndrulare. Ne tjatere muhi m' i vógele u-sual ng' Adina me 1897 prej ca Oparakeve, e aë sot punon me tjatere zot; e aë nga kroj i Papa Lambit ne kopetit te z. Josif Th. Jançese.

Keta muhiq bluajne driëne' e vendit, si aë per te siture; mjel qe ketëj heq Janina, Permeti e ca te tjere qytete te jugese. Çprejme se pas ketaj do stonen me sime mjesterite, e aë se sime te tjera fabrika per te cilat ka nevoje vendi, dot' i bënëne Korçarete, me qe deserojne sime perparimin ne tregeti.

ç. QYTETERI. Nga qytetëria jemi pas sume, jo se vétëme Korça, po Ëe tère Gqiperija. Keté prapesin' e qyteterise, e ka prure te mos mesuarit e te mos shkruarit e gjuhës sène. EËe nuk' kemi kupetuare ne Gqipetarete se çdo mbrodesi me çdo pune e bije guha e vet. Kemi rene pas guheravet te fqijevet tane, eËe tènën e kemi lene si kur se nuk' este jona! Gume pandehin se gerra te tjera jane qe na kane lene pas nga qyteterimi. Sa jane te genyere! Le te na done cilet jan' atá kombe qe kane vature perpara me çdo pune, duke kenduar' e duke mesuare guhera qe nuk' i flet véndesi qe kur se est' i vógele?! S' ka fjale qe, pesimet qe na vijne, na i ka prure te mos mesuarit e te mos shkruarit e gjuhese sène. Nde vafsim me ketó ment, me keto ndjenja, si kemi vajtore per tani, pa dycim lipset te dime, qe per jete dote na quan' Evropa per barbare. EËe kane te drejte te na quajne kestu kombet' e tjere! Se na sohin qe ne vemi pas guheravet te fqijevet, eËe se nuk' jemi perkujdesure te shkruajme gjuhene tene.

Ne Gqipetaret sot vétëme kemi mbeture pas, e nuk' duame te kupetojme çdo me Ëene komb! çdo me Ëene gjuhë!! Dy miliune jemi sot, më pare ishim më te sume, po na humbne velëzerit tane nga te mos perdorurit e gjuhese me krim, eËe kestu ca na i mori Greku, ca Bulgari, ca Serbi, ca Mal' i Zi; eËe ne mos u-perkujdesim per se çprejti te zeme me zémere te flakte gjuhene tene, lipset ta dime, se Ëe në do na ndajne fqijete, se Evropa nuke do te kete komb barbar ne kufit' e saja.

Gprejme se pasketaj Korçarete si Ëe gide Gqipetarete, do zene te mesuarit e te shkruarit e gjuhese sqip. Te hapim syte, mja fjetme! se gum' i pasketajme do na bjere humbjene! Ilra te hapime mesoqetore, eËe te mos psojme as mundimet, as vdekjet nde na ardcine; tek te punojme per guben' e memedent, eËe pa dycim guha na ka per te sjale qyteterimin, begatine, baskimin, e sume te tjera qe deserojme.

Istori e Korçese.

Korça me qene ne qytet' i ri, istori te vjetere nuke ka pasure, se perpara 400 vjet a 350 Korça s' kis më tēpere se 10—20 stepi gide bujq, si do sohime më poste. Istori e Korçese pasketaj do jete qe nga 1885 d. m. Ë. qe nga ay vit, qe ca nga bijt' e saj qe tregetojne ne Bukurest te Rumanise, u-perkujdesne e bene ne soqeri si per te stypure libra sqip, eËe per te mbaj-

ture në mesqetore eqipe në memede të tyre, për të cilene beme fjale më sipere. Korça në vitet pasketaj dote mbupete, së vetem kjo me ane të bijvet të saj, hoqi të parin çap në mesimin eqip. Me të vertet në vitet pasketaj Korça dote lumteronet e dote quhete mem' e tere Gqiperise.

Kur' e si este ndertuare se pari Korça, e si quheee, nuke dime mire.

Po pas ca tregime, e në të shkruarat që u-ka lene Koxa Mir' ahoi myteveliqet, miret ves se Korça përpara nga 1487. Ka qene në pëat' i vogële që ka pasure jo më sime se 10—15 stepi e dote ahete quhej Πες-stepi do-më-dene pëse-stepi; e dote pinin gide bujq. Nga fjala Πες-stepi, ca shkrohet grekere nuke përtaune t' e këdëjne këtë fjale në Episkopi.

Ketó të pakat stepi asi kohë kishte e dote në kishte me emere të Gen-Ëpremtëse. Për këtë kishte ka shkruare në Koxa Mir' ahoise e bleu dote asi kohë e dote béri se pari tëqé me pasdaj xami e dote kjo sot este xami e ma dote.

Ç' ka qene Koxa Mir' ahoi?

Sulthan Mehmet' i II-te pa mare Konstandinopójene, u-sul me mizeri uetaree mi Gqiperine. Gqiperija asi kohë is ndare më sime principata të vógela e qeverisej pas zakonit të saj. Si e për Gqiperine të dobet' e të përdare, vù në dore se pari Gqiperin' e jugese, e dote gide përcerit i beri t' i jepnin pagesa atí e dote prapë i la të qeveriseein pas zakonit të tyre; pasdaj jù-sul Gqiperis' se veriut, aty për sime ndalime. Po ueteri e ma dote mbuloj tere vëndin, e dote Sulthan Mehmeti i la të gide përcerit të lire, po me dinakeri u-mori bijt' e tyre për pënk (rëhen) n' Adrinopoje, që të mos i ngrinin krye. Kestu mori djemt' e Gon-Kastriotit, e sime të tjere djem të përsise në Gegeri; kestu mori e dote nga Gqiperi e jugese sime djem përsise, që në nga keta is e dote në bir prifti nga Panariti, i cili duket që do kishte fuqi të ma dote në Kolonje. Ky djal' i priftit quhej Ilo; posa e mori djalene Sulthani e vu në të parat ra dote t' ueterise me 'mejtimit që të vritesse. Po Zoti i ruajti jetene e në sime luftra nderoj armet' e ti, e dote u quajt më pas Ilias-Bej. Sulthani kur ekoj se ketëjmi për në Kolonje, ndonjë mjaft kohë në Mborje¹⁾, q' atehere is qytet i ma dote e dote, si do sime më poete, ka bere atje në një banje (hamam) që duket e dote sot. Gqipetari Ilias-Beu u-ndodh në lufte kur u-muar Konstandi-

¹⁾ Gjeste.

novoja eđe atje tregoj trimeri te mađe. Sułtani per trimerine qe tregoj i fali qe gastre te qytetit te mađ tek este sot xamia Samatja. Cume stepi eđe qe teqe eeste sot i tarikut Synbyli peđ keti vendi, i cili per sot ka emerin te Koxa Mir' ahorit. Koxa Mir' ahor, u-quajt Ilias-Beu, pas te marit e Konstandinopojese nga Sułtan Mehmet' i II-te, eđe Mirahor-evel qe u-quajt me pas do-me-đene krye mi serbetoret e piđe kuajvet te palatit, eđe ky ofiq asi kohe ner Sułtanet is fort' i lavderuarim, eđe serbetoret qe qene treguare trima ner lufta atyre u-erej.

Teqeja e xamia q' este sot ne Konstandinopojese ne Mirahor Mahalesi, mbahete me t' arđurat' e stepivet qe ka atje per qark; po ðe sime te hola nga te ðenat qe kane pstrat e Korça, nga te vakefit, meren se ketejmi e prisen atje. Ilias-Beu (Koxa Mir' ahori) sime here pat qenur i derguare nga Sułtani per qeveritar me sime vise; ne te skruarat e ti m' e permendure eeste Janina, e cila atehere qeverisej prej qeveritari me emre Beu. Si u-mplak Koxa Mir' ahori, kerkoj leje nga Sułtan Bajazit' i II-e, t' i erej per t' arđure ne memede te ti, se duket qe deseronte me tepere memeden' e far' e fisin' e ti, se sa mađerit' e begatit e mbretervet. Sułtani me qe e doute fort, se si ðone e pat mbajture me krahe, kur is i vogele, i ða leje qe te vij ne Panarit. Per çpajim te serbimit e quajti Mirahor-evel eđe i fali Panaritne, Tresken e Trebickene, keto pstrata ja ðuroj me ferman qe t' i kis te tijate, eđe te ponte me te ðenat e ketyre viseve, eđe i ða pa ndalje qe piđ' ató vise qe skruante ne ferman pas kufivet, o-se t' a linte bijvet te ti pas vdekje, o-se t' i bente vakef d. m. ð. t' i falte per uoqe xami. Eđe kest' arđ e qendroj se pari ne Panarit, po nuke dijet me sa. Me qe viset e ketyre pstrave jane malesi, e me qe sikonte se memeden' i ti nuk' is ne vent te mire qe te nunte te behej qe qendre, kerkoj nga Sułtani Vide-kúqne ðe Lesqene; eđe ketó ju ðane me ferman po si ðe te parate; me pas kerkoj viset e Peskepise d. m. ð. Korçen e sotme, ju ða ðe kjo me ferman. Ne keté ferman' e fundit permendet qe pstrat me qe emere Gjorxe¹⁾.

Arđ ne Korçe Ilias-Beu me 1484, beri xamin' e mađe si ðe teqen' e tarikut Synbyli qe jane ðe sot; ne ketó vjete dukete t' is injaft plak nga mosa. Me piđe begatite e me piđe pleqerine nuke rij pa pune. Se pari qeveriste vendin, se is i urđeruar qeveritar

¹⁾ Nuke dime qe nga e kaue mare Tyrqit keté emere, i cili me eqip tregon: Gikó-e-eko.

nga Sultani, eëe më pas zuri bujqesine. Pas vdekjes' se ti, qeveritaret e vëndit tëne virësin nga fis' i ti. Si u-implak dukete qe punet' e qeverise ja la te birt Mehmet Beut; eë' ay vete eume here dilte me bujqerit ne per derrat e ti qe kis pëd xamise, e duket qe dë vete lerontë; ketë pë e kupetojme nga ekop' i ti q' eete ne xami, i cili ne krye ka qe peronke te vogele qe bujqerit i done dobet. Ëubet se ca vjet perpara vdekjes' se ti eume trazime zun' e bëhesin me ca ane te Gqiperise.

Ëeres tradetore q' i patne zili per begatit' e per te mirat qe kis, duket qe van' e tradetuan ne Sultani, se: „qe nga krye-ngritesit e qe nxihmon gëndjene ne ngritje kundre qeveris Osmanaset eete dë Ilias Beu“. Sultani per ketë pë, dergój qe qeri te mbesuare te palatit qe te vij mfsëhtazi e te shite ç' ben Ilias Beu. Ëeriu i derguare arë mfsëhtazi per ne Korçe¹⁾. Kur u-aferrua nga an' e juges' se xamise, eëh ca bujq qe leronin ne mes te tyre dë qe plak te vésure me poba qe mbanin vëndeset; u-qas eë' i pyeti ku eete stepi e Ilias-Beut, si dë nde is Beu me stepi a po jo; plaku done, i cili is vete Ilias-Beu, i tregoj stepine qe rij afere xamise eë' i da t' urdëronte se atje dote gente Koxa Mir' ahore. I derguari baske me kalerine qe kis pas u-nis per ne stepi q' i treguane, eëe ay hyri nga qera port' e kurtit te stepise; po ng' ana tjatere hyri dë plaku Mir' ahore nde stepi, eëe pasi u-la u-vëe me poba te mira i doli dergóhesit eë' e priti me nder te mad. I derguari si pa qe ay plak, i cili i pat treguare stepin' e Mir' ahorit, is vete Koxa Mir' ahori, u-habit, eëe i çfaq per se e pat derguare Sultani. Koxe Mir' ahorit nuk' jù tremp fare syri, eëe i derguari pasi ndeq e vezgoj pëde sa dëe, u-ngrit e vate ne Sultani e i da pëde ç' pa. Keto e eume gerra te tjera dühene per Koxa Mir' ahore; sa pojti vëndi e kisin per eëht, po dë si vdiq nuk' u-hapuane te mirat' e ti; nga atë qe s' pykojne punete pas bëse, po pas komberije.

Koxe Mir' ahorit i permëndene dy bij, qe qërite nuk' ja dime émerin, eëe ky eete vrare me qe lufte afere Bagdatit duke lefuare jo per nder' e armevet te Gqiperise, po, per fitim te mbretërise Osmanaset; tjatri eete Mehmet Beu, i cili ka bere minaren' e mbulesen' e xamise si i eohim sot; ky qeverisi pas vdekjes' se tët vëndine tëne. Koxa Mir' ahori ka vdékure me 1500, eete

¹⁾ Ky tregim mbahete ment goje pas goje per sot nga far' e fis' i ti, eëe nga ata e kemi deguare.

vapósure si dame ðe më sipër, me një qeli afere xamis' se maðe, pran' ati janë vapósure e shoqja eðe i biri Mehmet Beu.

Nga fis' i ti, për eume vjet pas vdekjes' se Koxa Mir' ahorit, viresin qeveritaret e vëndit tëne; po sot nuk' este kestu. Qeverija dergon nga Kon/poja cilen te doje. Për 20 vjet më pare Korça qeverisej prej Kajmekami, eðe eum' më pare prej një urdë-tari usterije, te cilete kur-do-here kane qene nené qeverin' e Manastirit. Sot qeveriset prej një Mytesarifi.

Koxa Mir' ahori la më diate pënde ðerrat q' i pat falure Sultani Bajazit' i II-te, si ðe te tjerat q' i patne falure te tjere Sultane më pare, ne vakef; po la ðe per far' e fisn' e ti mjaft, te hojate ndahen mot per mot nga te ðenat e pënde vëndëve q' i patne falure Sultane. Far' e fis' i ti ðe sot qubene: Evlate Vakif, do-më-ðene bij t' atí qe ben vakef. Se pari vete keta prisnin ç' prisnin per te mbajturit e vakefit e per imaretne qe dame më sipere; te tjerat i mbanin vete e i ndanin ne mes te tyre; kestu mot per mot mernin eume te hoja e qeverija fare nuk' u-perzjence ne logarit te vakëfite. Po sot qeverija ka vene një kryetar q' e quajme Evkaf Mydir; ky eeh pënde logarit' e vakëfite, pris nga t' ardurat aqe sa duhene per te mbajturit e vakëfit' e te imaretit, u-er ðe far' e fisit te Koxa Mir' ahorit eðe ç' teperojne i mer qeverija. Far' e fis' i Koxa Mir' ahorete kane një te pare ne mes te tyre q' e quajne Myteveli; ky er e mer ne mes te pënde bijvet te vakefit eðe më ferman nga Sultani njihet per i pare nder mes t' Evlatevet. Ky eeh sumimet baqe më Evkaf-Mydire.

Te maðuarit e Korçese u-nis qe me dite te Koxa Mir' ahorit, i cili arð e bëri até, qendre qeverije, eðe ca nga ca ne pake vjet, ay pëat i vógele q' is i ndënjure véteme prej ca bujqë, u-be si e eohim sot qytet i mað e i bukure; detyre te maðe ka Korça ne Koxa Mir' ahori, se ay arð e beri até kerðizen' e pënde pëatrave. Gëpres' e maðe este qe Korça dote maðonet eðe më tépere nga qe este kyç i tregerise ne mes te Gqiperis' se pësterme, te se veriut, e te Maqedonise perendimit, e t' anevet veriut te Toskerise. Ne te maðuarit e ne te xbukuruarit te Korçese ndihmuane eume ðe pënde Korçarete me tregerit e me begatit' e tyre; po midis pëd' ketyre emeri i Koxa Mir' ahorit pënde ne eekujt e pasketajme este per te permëndure, se ay quhet qe vu te paret gure ne ðemelit' e maðerise saj; andaj ðe te parat n' istori te Korçese duhet t' i kete emeri i Koxa Mir' ahorit.

Ç' Ëone ca shkronjes greker per emerin e Korçese?

Ëone: „Pas ca te vjetera te shkruara pËde fusa jone, qe ne Morave e per ne Perister e per ne 'Tomor quhej, Ëone vent' i Kaliqinaset“. Po fusa jone qe me Mborje e poste nuke munt te baekonet me ketë emere se kufit' e Kaliqinaset kane qene pertej Moravese si tere Devoli e Kosturi. Te genyere jane Ëe ca te tjere qe marin ne kufit e Maqedonise fuesen tene e per ne Gramos.

Le te marin e te kendojne istorit' e vjetera te Maqedonise, eËe kane per te pare se Aleksandr'i Mađ e ka quajture ketë vent qe nga Pilur' i sotme e ketej Iliri te postme. Nde gryke te Cangonit ka leftuare pas vdekjes' se tët ne Pilur, qe, atehere i doein Pil, me ne mbret t' Ilirinjet qe quhej Genço¹⁾, d. m. Ë. se fusa jone s' ka qene Maqedoni; po ca Ëeskrones e kane futur ne kufi te Maqedonise, jo per tjatere, po, se pse u-ndoËe ca peatra Bulgares per te cilete do bejme fjale mē poste. Po fusa jone ka pasure si ne koherat e vjetera t' Aleksandrit te Mađ, e ne te pasmet, e per ne kohe te Romanevet emerin Iliri e postme e jo tjatere. Po sot te fuqismit u kËejne emerat vëndevet si te duane! Per habi este si nuk' kane future eËe Kolojen, Dangeline e Skrapare ne kufit te Maqedonise. Ëone prape grekerit: „Se ne vent te Kaliqinaset ka qene ne qytet i mađ me emere Vand, e Ëuhet se ka qene tek este Barç' i sotme“. Vertet qe Barç' i sotme, i cili este ne veri-lindje te Korçese, ka qene ne qytet i mađ si e tregojne germađat, po as qe nuke munt te na bithe me fjale shkronjes te riq, se Barç' i sotme quhej mē perpara Vand, se nuk' este ne vent te Kaliqinaset, atehere petke munt te jete Vand, eËe jo ne vent te Barçit te sotme.

Ne Ëesqronet te N. Lorenit sohim qe permendet q' emere Orgós per Korçene, nuk' e dime se nga e mori ky zot ketë emere; mē poste do Ëemi mejtmet tona.

Me 1020 ne ca te shkruara prape prej shkronjes greqistare sohim se pËde vendi yne qe ne Kapucist e ketej e per ne Pisoder jane quajture me emerin Kuresti. Ky emere permendet ne ndarjet qe benin klógerit ne kohe te Byzandinjet, kur Ohria is ne Patriarhio e vógele e pa penguar nga Patriku i Kon/rójese, per me 1767 kur Patriku Samuil i III-te e pengoj eË' e mori nenë mprojtjen' e ti. Kuresta quhen Ëe sot ca peatra ped Kosturit, eËe

¹⁾ Ky Genço nuk' este ay qe mbreteroj ne Gkoder pas mbretereses Tefte me 222 p. K. po ne tjatere mē pare.

Kosturi me gide psatrat qe kis per qark asi kohe, si ðe pëlgu yne, isiu nené urðerin te kises' se Ohrise. Grekerit done se émeri Korçe este bere nga fjala Kupesti, me te prere te fundjese „sti“ mbetete veteme „Kure“. ðone pasdaj se u u-sua eðe mbet në vent te saj qe o ðe u-bé „Korçe“, mori done eðe fundje xvogelimiçe, (po jo pas guhese greke, po pas eqipese) eðe u-bé Korçe. Mire fare! nde qofte kestü, atehere sa per fjalene Kupesti ja tek kane Kupestat eðe Kosture, qe ne keto dy emera e gejne te plote fjalen e ati vendi qe quajne te shkruarat e Ralit e te Potliut. Korça asi kohe nuke kis ndofta as dy stepi. Pra fjala Korçe nuke ka te ngare te jete bere nga fjala Kupesti nga fjal' e qe emeri qe dëone vete e i ðane kloperit e Ohrise qe pjese te se postmez' Piri. Andaj nuk' na bije ne besim te besojme, se me 1484 ju ða nga fjala Kupesti, emeri Korçe.

Ca te tjere nuke pësojme se ðeni, se emeri Korçe este bere nga fjala greqist Κορνη d. m. ð. çupe. E po qys te besojme ne Gqipetarete keté emere? Kur atá vete nuke qendrojne me qe ðemeli, po qeri e quan Episkopi, tjaberi Orgos, e te tjere Kupesti; qys duane te na bejne te besojme se u-quajt Korçe nga fjala: „Kori“. Nd' este q' i vü te parat e ðemëlise qytetit no qe çupe, si don' atá Κορνη atehere duhej te kis emerin e asaj çupe.

Me 1484 eðe më pas vendi yne grekere nuke kis, pa le ðe më pare qe s' kis; pra qys emer' i qe qyteti a i qe pëati munt te viret me qe fjale te huaj qe vendi s' e kupeton. Nde besofsin grekerit se kryeqytet' i Greqise Adina, este nga fjala eqip „Edéna“, atehere ðe në dote besojme se Korça u-quajt Korçe, ne mes te Gqiperise nga fjala: Κορνη. Po më leht' este q' atá te besojne qe emeri Adine, este nga emeri i përendesës Adinase, e cila is e pjelle nga koka e Hyjit (Zefsit); se e pjeł' e mëndjese s' este tjabere veç' „e θéna“; se sa ne Gqipetaret te besojme, se Korça u-quajt Korçe nga fjala greqist.

Po ðemelia jone per émerin e Korçese este me ketó fjale Sulthan Bajasit' i II-te i dote ne ferman Koxa Mir' ahorit se i fal viset pëđ Gjorxese. Nga e múare keté emere Osmanlihte a nga e mori Koxa Mir' ahori, kur i kerkoj Sulthanit viset pëđ Gjorxese nuk' e dime. Kjo fjale este tyrqist qe d. m. ð. „Giko-e-eko“. Si quhej prape më pare Korça, se Orgos, se Kupesti eðe ketó s' kemi nevoje t' i besojme, se asi kohe Korça is çiflik, eðe çifliget ndrysojme emerat pas zotervet q' i kane.

Ne fjalën tyreqist Gjorxe prejme te fjeete émerin Korçe, me te ndruare Γ ne $K = K$ gorçe. Gume fjale ne guhen eqip humbasin te zesmen j , si ne fjalet: $\mu\lambda e = \mu\lambda e$, $\delta\lambda e = \delta\lambda e$, $\epsilon\delta' u$ -bé Korçe. Πο γενερία εδε sot ε εκruan émerin ε Korçese: Gjorxe. Ca done se emeri Gjorxe u-bé nga fjala Κοχά, qe quhej Mir' ahori Κοχα d. m. d. i mađ; po δε kjo s' munt te jet' ε vertete, se pa arđure ketu Κοχα Mir' ahori kerkoj vete visete ped Gjórxe.

Besimi yne este δε me keté fjale: Θame se Κορça is ηe peat prej 10—15 stepi εδε quhej Πεκερι. Πο mé pare q' ε perment δεσκρόησι Λορεν, ε quan Orgos, kjo fjale est' ε mare nga fjala eqip „Ara“, δεerra te leruara; fjalën Ara δεσκρόησι Λορεν ε heri Orgos εδε nga kjo fjale ka rjéđure emeri tyreqist Gjorxe, εδε mé pas véndesit ε quajtne Korçe.

Me qe s' kemi nohe demeli te regulte per émerin ε Korçese, sa per emerin' ε saj rusojme per ketu, duke eprejtur se te tjere mé te diture nga né, munt t' i prejne emerin' ε fjeete te saj, pas ketajdi.

Mirebéresit ε Korçese.

Mirebéres myslimane jane: Ilias-Beu (Κοχα Mir' ahori), i cili vuri te paret gure te demelis' se saj. Mehmet Παεε Πλασα, i cili i soli uje te mjaftë nga Drenica me 1798.

Mirebéres te krietere mé te çquare jane ketá: Anastas Lakcja, εđ' i veláj i ti Bimitri, Jovan Banka, Vangel Bimitri nga Drenica, Θομα Αδami εδε i velaj i ti Gjorpi te dy nga Vidëkuqi; ky i pasmi ka lene ηe sume te mađe mé téperε se 10,000 lira Tyr. per te ndertuare ηe ndertese, ne te cilene te pitene femije te pa prindereme. Korçarete εδε nuk' jane perkujdesure te marin sumim nga i velaj i te ndjyerit, i cili ka getur lem' ε ein me ató para baške me klóperin ε me te tjere. Ketyre te gidëvet u-ben kis' ε mađe nga ηe te perméndure (mεεε) ne mot; m' i mađ mirebéres nga gidë ketá este Anastas Lakcja. I ndjyeri Gligor Nukua, i cili vdiq ne Kajro t' Egyptese, εδε me *diatë* la mé téperε se 2,000 lira¹⁾ te Tyr. per mesoηetoren eqipe te djemat, qe do hapëj ate-herε ne Korçe. Pas ca vites emër' i keti do jete m' i larte se nga i te gidë mirebéreset, se ky kujtoj memen' ε ti, ε la keto te hoła per te perhapurit ε guhese eqip. Ketó para sot

¹⁾ Ne diatet dote qe me kamaten' ε ketyre paravε te futet ne mesoηetoret ε tjera ηe mesoηes, qe te mesoηe çunat ne guhen eqipe te kendojn' ε te ekrojne (diaten ε kemi).

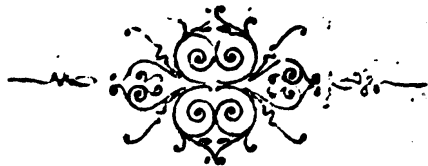

per sot jane ne dore te kuesules' se Rusise ne Rumanì, se i ndjyeri is shkruajture per Rus n' Epypte.

Per me sot ketó te hola nuk' jane mare nga grindjat e Korçarevet, e nga qe duan te mos perdoren per qelimn' e ceteruare q' i ka lene i ndjyeri, po as nuke dote merene kupe, e te prisene per tjater qelim kundre dasjes' se durónesit; do vine ne dite qe dote meren e te prisen veteme per até qelim qe jane duruare. Ndjes paç ô i ndjyeri Gligor Nuko, qe tregove desërim kaqete zjarte per guhen' e memes sàte, kombi emer rin tënt nuk' dot' e apone kupe!

Tjater mirebéres est' i ndjyeri Ëimi Brandi qe ka vdekure n' Epypte, la per te stypure libra eqip e per te bere ne *status* (ἀγαλμα) te Skenderbeut 600 lira Ingil. Ketó te hola i zaptoj pas vdekjes' se ti ne Vidëkuqar, Spiro Dinia q' este ne Gibin-el-kom; qeri nuke perkujdeset t' i mare sumim keti zoti. Ndjes paç eðe ti ô Ëimi Brant, qe tregove kaqe desire te maðe per guhene tënde, e per trimn' e mað Skenderbejne!

Te tjere mirebéres jane Gjorq Ë. Dokua, Kostaq Duroja e Irakli Duroja, ketá dy te pasmit jane Drenovare. Çume mirebéres te tjere jane, te cilevet. emerat' u-kendonene me 30 kalenor ne kise te maðe. Jan' eðe çume te tjere qe deserojne te lene, nga ç' kane, per mbaresin' e per xbukurimn' e Korçese, po kur çohin e kur degojne perparimin' e mað qe bejme ne grindjat ne mes tëne, prapene!

II.

KUFI. — VENT.

KUFI. Korça si Ëe pÿde fus' e saj nga veriu ka mal' e Oate, mal' Ivan eËe lumene Devol. Nga perendimi malet' e Gores e to Oparit; nga juga gryken' e Qapit eËe nga lindja malet' e Moravese qe jane degat' e Gramozit. Ketó jane te pa ndryeuarat e te perjetesmet kufi te Korçese, si Ëe te fúses' se saj, e cila nga ketó kufi este metjele po si kopeti me mure.

VENT. Korça este ndertuare ne pezat' e bregut te Gen-Thanasit, te Gen-Iliut, si Ëe ne pezat' e bregut te vrestavet. Este mi qe vent te larter, e tere fusen, qe nga Xvezda per ne Qap e per ne malet e Voskopojes e sohime nga qyteti po si qe panorame te bukur; este 485 metra lart mi faqen' e detit. Pÿde q' sohime pëd Korçese i ndajme me tri: bregë, male, fusa.

a. **BRIGE.** Korça ka pëd ketó brige: brekn' e fusës' se kerqeles, brekn' e Gen-Iliut, brekn' e vrestave eËe brekn' e Gen-Thanasit; pÿde ketá s' kane më te mað lartesim se nga 250 kembe, eËe jane me raðe qe nga veriu e per me lindje te qytetit. Nga perendimi e nga juga prape ka sume brige. Te pÿde prej Ëeu e te punuare qe jane mbjele më sume vresta.

b. **MALET.** Malet e qarkut te Korçese kane lartesim qe nga 500—800 metra. Morava nga lindja; malet e Kamenices e te Voskopojes nga juga e nga perendimi s' kane lartesim më tËpere se nga 900 metra.

Ne maje te malit te Mborjese jane ca germaða te vjetera qe nga koh' e Venscianovet, a Ëe më te vjetera; qeri per me sot s' este perkujdesure te remone qe te sohim te kuj kohe jane ketó germaða; ne i quajme me émerin „Germaðat e Qytetit“; qe i vógele remin, munt te na tregone sume gerra per ketó germaða.

Male te cilet munt te këne lartësim për me 1000 metra mi faqer' e ujravet; jane nga lindja Morava vete; edhe Qapi nga juga qe jane dega te Gramozit; nga perendimi malet e Oparit e te Gorese, qe jane dega t' Ostrovices e te Lënes, edhe nga veriu mal' i Oate e Ivani qe jane dega te Galicicëse.

Gidë malet pëd Korçese jane më tepere te dat' e te xvesure si Morav' e vogel e mal' i Oate; malet' e Kamenices e t' Oparit e te Gorese jane pake te nvesur, po frik' este nga te mos improjturit e drurevet, e nga te mos pasurit regule nga qeveria per te improjtore pylete, se mos, ne pake kohe te ekretonen gidë malet' e sotme qe jane te vesure e te mbetet vendi i ekrete. Male qe kane pyje sot per sot, jane Morav' e maðe si: Darða, Drenova, Kamenica e Bobostica edhe nga juga Voskoroja; pyjet japin dusk, paqe, pise, borige, ah, etj. Kemi ðe pyje ne fuses e ne briget, si pyl' i Pojanit, i Plasese, i Vastemise, edhe pyl' a kori e Barçit me lindje te saj.

c. FUGA. Korça ka perpara saj ne fuses te maðe mjaft, qe xpatet qe nga Xvezda e per ne Qap. Fues' e Korçese este më tepere e gate se e gere; te patit e saj qe nga veriu e per me juge este per me 8¹/₂ or' uðe; po te perit este qe nga Morava nga lindja, e per ne perendim ne pezat' e malevet, ku 3 ore, e ku 4¹/₂ or' uðe. Fues' e Korçese est' e punuare mire, edhe do is sume m' e mire punuare te mos kis valtote e baltrat qe bije kenet' e Sovjanit, e cila me moçalet qe ben na ka prisore ðe klimene, edhe më te mirat ðerra te fusesë.

Fues' e Korçese nga veriu bashkonete me fuses' e Devolit, me ane te grykes' se Cangonit, e cila ka emer te mað n' istori te vjeterë, se ketu ne ketë gryke ka lefuare Aleksandr' i Mað me mbren' e Ilirise Gençone. Fues' e Devolit edhe kjo est' e bashkuare me fuses' e Kosturit m' ane te juge lindjese. Fues' e Devolit peson sume nga lumi i saj Devol, i cili kur bulçin mbulon më te sumat e ðerravet te saj e i ben moçale; ky lume na pris ðe fuses' e Korçese nga veriu, si do sohim më poste.

Gidë malzete qe nemeruame kane ðe sume sese te punuara e sume grykra. Morava ka sume sese, si ðe ne me emer Çarðak qe ka uje sume te ftohte, e cila munt te sillet ne Korçe; ka ðe sume grykra te keqija si ðe ne vent q' i ðemi gur' i Capit; ketó grykra jane sume te rezikoime se mfeihen qeres te liq per te rjepur uðetarete; edhe malet e perendimit kane sume sese, edhe ne

gryke te keqe qe quhet e Maliqit; nga juga Qapi ka esee ede ne gryke te friksime qe quhet gryk' e Qapit; jan' ede sume grykra te tjera si e Drenovese, e Dardese etj. Ne gryke te Xvezdes ne ne vent q' i demu bigle, si de ne gryke te Qapit, qeveria ka vene ruajtes, me qe ketó dy ude jane ne rezik me te mad, e me qe punojne me sume nga grykrat' e tjera.

Ujra. — Lumen. — Keneta.

a. ΠΙΘΕ fusa est' e ujeime se ka me te gid' anet ujra mburimes e lumen, ede, sikur te hapetin ca vijra, pide fusa do ujtetj e do is posi ne kopet' i bukure.

b. LUMEN, fus' e Korçese ka sume, qe jane: Morava a lum' i Mborjese. Ky xbret nga Mborja, ne dimere ka ca uje, po ne vere e ne te kopat po-dua se eteron fare, se mburimet' e ti nuk' jane te large. Kur bije sume ei a braser malit, ky lume etonet ede me pembim te mad pris derra, ede trekne sume here e ka mbyture; ude te tijne jaste Korçese nuke ka ede skon nga munt ne per mes te derravet e futet ne kenete te Sovjanit.

LUM' I FLOQIT a Dunavec. Ky este lark qytetit 20 te hola nga perendimi. Mburon nga malet e Qapit, te Kamenices, e te Pulase, ede skon drejt veriut, afere malevet e brigvet te perendimit; lak fusen' e perendimit, po me te pal' i ben de dem. Ky lume pi de sume lumen te tjere te vegale, si lumen' e Bobostices lumen' e Drenovese (Drenicene), si de sume te tjere nga an' e perendimit, ede vete derdete prape ne kenete te Sovjanit duke bere de sume moçale ne dimere.

DEVOAI. Ky este ne nga me te medente lumen te Gqiperise. Rjed nga Gramozi, ede ujit tere fusen' e veriut, te cilen her-her e mbulon ed' e ben moçal, ede hyn prape ne kenete te Maliqit a te Sovjanit. Keté lume e skojme kur vemi per ne Manastir. Pi de sume lumen te vegal si nga fus' e Devolit ede nga fus' e Korçese, ede ne per kenete te Sovjanit si dame, ede duke dale nga gryk' e Maliqit rjed ne per Gore¹⁾, skon poste Beratit, baskonet me Osumne; te dy baste bejne Argendin q' este ne nga me te medente lumen te Gqiperise, e vete derdete ne hunde te Semanit n' Adriatik.

c. KENETA. Korça ka ne kenete ne veri perendim te fusese saj, e cila quhet e Xvirines, a e Maliqit, a e Sovjanit. Keneta este

¹⁾ E ne per veri t' Oparit tek baskonet me sume lumen te kesaj gastre.

3 ore lark nga Korça; ka zene mjaft vent te fusesë, po este pak' e ðele. Kur bije Devoli sime rëre, zë uðen' e ti ne gryke te Maliqit eðe keneta atehere xperonet, e mbulon sime ðerra, i ben moçale q' i kane prisure klimen Korçese, e ka sime eðe. Keneta est' e ndare me dy pjese, hera q' este ne veri, quhet e Sovjanit nga peati qe ka prane; tjatera p' ese, q' este m' e vogle ðe este ne juqe, quhet e Maliqit nga peati qe quhete Maliq. Te patit e saj apin per me 3¹/₂ ore eðe te perit per me 20 a 30 te hola (*dakikâ*).

As qe nga ðeskronat e vjetera, nuke ben fjale per ketë kenete, eðe, nga sa kemi kupetuarë, jet' e saj nuk nemeron më sime se 400 vjet. Te lindurit e saj este nga lumi Devoli, i cili duke sjelle rere e gure, zu uðen' e ti ne gryke te Maliqit; moti me mone u-stua uja eðe kestu u-bë kjo kenete qe sohim, eðe moçalet' e saj qe na prisne klimen' e bukur qe kis tere fusa jone. Ujrat' e kesaj kenete stonene më tepere ne dimere eðe her-herë mbulojne per me 10,000 kile fare vert, eðe sime dem te mað u-bije pëatravet qe jane per pëð saj. Sime here e kane hapure gryken' e Maliqit e i kane lesuare uðene ujit qe te skone tate-pjete, po prape Devoli e ka mbusure, eðe fusa pidenë ne rezik este nga ujet' e kesaj kenete. Po te perkujdesëj noqe soqeri, te behëj nga atá qe kane ðerra pëð kenetese, me te prisure ca para, keneta munt te teret fare eðe sime ðerra do hapësin per te punuare; eðe soqeria do fitonte 10 here më tepere nga sa para do prisë, per te hapurit mire te grykes' se Maliqit, e per te bere leðe e mure ne viset tek' este m' i uqtere Devoli nga fusa. Kestu moçalet do qeronene, ðererat e pëatravet do stonene, eðe klima do qeronet e nuke do mbes' e lige.

Qprejme se tani çpejt este per te filuare qe soqeri, nga heres kames te vendit, se kestu flitete, eð' atehere fus' e Korçese do jape driðra dy here më tepere nga ato qe jep sot, me te qenit e kesaj kenete.

Keneta si ðe lumenë na japin pisq t' embele; gryk' e Maliqit ka ngala fort te mira; keneta ka ðe sime *savar*, nga i cili bejme pogoza.

Klime. — Beðenje.

a. KLIME. Korça si do q' este aferó 500 metra lart faqes' se ujravet, prape nuke ka klime te ftohte. Klim' e saj este mjaft' e ngrohë e sendeçme, sikur te mos kis moçalet e kenetese, dote kis sime klime te bukure.

Nga errat më te sendeçme janë: Morava dhe er' e veri lindjese. Kur fryn veriu e Morava (er' e lindjese) ne dimere, benet mjaft cikme, kjo vjen nga lartsim' i vendit. Po kur fryn juga edhe er' e perendimit ne dimere benet bute koha sa do cikme qe te jete, po më t'epere kur fryn juga. Kur fryn' er' e veri perendimit, atehere çrifen semundja, me qe kjo ere na sjell ne qytet ere te zeziture nga moçalet' e kenetese. Moti ne Korçe munt te ndahet me tri pjese: vjestra kemi $2\frac{1}{2}$, dimër kemi $4\frac{1}{2}$, po vera e cila e bashkuar me te kopat (te kopat ngajne si me vere), jane te dyja bashke per me 5 muaj. Vjestrat nisin qe me 15 gusht¹⁾, si kundre na tregon peral' e vendit qe dem: „gusht' e gune“, edhe te vjelat nga ndo qe here xpatene per me te dale te vjestes' se dyte. Dimeri nis qe kur zë dhora te bjere, e cila here menon e here bije më çrëjt, po te ftohtit' nis qe nga vjest' e 3-te, edhe here-here xpatete per ne mars; te ftohtat më te međa i kemi ne kolozek; nga ndoqe here koha est' e ftohte dhe gide prile, se ne rençin eirra ne mars koha mbetet' e ftohte. Vera e te kopat bashke nisin qe nga prile e per me 15 gusht, edhe gide ky mot pan më t'epere me vere se sa me te kopat e vendeve te jugese. Te nxehtat' e međa munt te apijne per me 40 ekahe, po sume pal; edhe kur ben kaqe nxehte, fort pake mban ditene, se ndaj mbrema ne kopik, i cili ka te nxehtat më te međa, zë fryn dendure veriu e Morava. Pake e te bjere ne per malet potule, moti ftohete per qe here ka-do nxehte qe te jete.

6. BEBENJA. Beshenje quhene gid' ato gerra qe ben qe vent, do ato qe pjele vetiu, do ato q' i ndryson pake dor' e qerit.

Te shent, jane driderat, druret, gure te barde, te zinj, te etufete per ndertim. Metale kane malet' e Vidëkuqit, po edhe qeri s' este perkujdesure t' i nxjere. Tani çrëjt u-bë qe soqeri per metalet, po edhe nuke ka zene pune te regulte. Malet' e Moravese kane sume denqil-guri, te cilin e perdorin muliqte qe punojne me zjar; ne moçalet' e Boboeticese, me qe vent tek jane ca kroqa qe ka bere Ligor Themeli, duhet se ka vajguri, po qeri s' perkujdeset te remon' e te sohe; metale duhet se kane malet' e perendimit si krom, rame etj.; po më t'epere malet e Vidëkuqit. Ne fare gur' i kuq del ne Polene, nget sume me mermër edhe sume ndertesa jane xbukuruar me tē, si dhe Gen-Gergi qe po bēnete.

¹⁾ Qe nis pake te ftohtit.

Te dorese, a gerra te mjesterise, te paka nxjer vendi yne. Ketó jane: kerqelia qe benet nga guret' e barde ð' enet e baltarta.

Drure te pa rreme, kane malet qe nemeruam eðe pyjet e fusa; nga keta benet lent' e ndertesavet te stepivet. Te tij drure jane: pleri, duoku, lisi, breði, meleza, pisa, ahu, pler' i teger, paqa, skoza, vidi e sume te tjera,

Dru te rëmeta, ka si ne per malet ne per vrëstat, e ne per kopëstat, e ne fuse qe jane: mola, darða, kumbula te suma, ftoj, mana, ðana, apa, rjeska, kasija, banjamja, lajdia, qersia, si ðe sume rreme te tjera te pelqyera ne per kopëstat te mbjela, te cilat me te sumat i kane sjele nga Ohria.

DRIDËRA. Fus' e Korçes' eot' e punuare mire eðe jep sume dridëra; posi kur te qeronesin moçalet e kenetese, dridërat e fuses' se Korçese dote stónesin eðe 2 here më tepere se sot. Dridëra qe ben sot fusa jane: gruri, miseri, elbi, terçera, urovi, peceli, ðekeri, fasule, qiqera, ðjери (gróse), patate, e sume te tjera, pas klimes' se vendit behene sume te mira; vrëstat jane te suma, te punuara jo kaq mire, po me gið kete japin pus t' embel, na te cilat benet ver' e pelqyere. Vrëstat jana mbjelo më tepere ne per briget e ne plajat e malevet; pus më te mire kane pëatrat' e përendimit si Gosgova, Porodina, Melçani, Vinçani, Voskopi, eðe sume pëatra te tjera qe kane vrësta marin qe prondim te mire kur i punojne si duhete. Veq ketyre ka ðe bostane te sume, qe mbjelen sume loj lakra, si qere, pres, spanaq, meruði, lakra, salata, huðra, kunguj, pjepër, imonike, domate, patlixane, bade, banje, pirerka, si ðe sume fare lakras te tjera. Lule kemi te mjafta te mbjela ne per kopëstat, më te shumt e ketyre jane sjele nga Epyrta, nga Konstandinopoja e nga Rumania. M' i pergiðçim eote trendafili, i cili pëndet me seme pyrera; pasdaj jane bosilogu, goj-aslani, linka, karafilet, stoget, platkat, faqkat, maraqet, qerëçkat, sandrot, manuëaqet, dreðjet, e sume loj te tjera, te cilavet emerate u a kemi vene me puhra te huaja, nga qe jane sjele se jastmi.

K a f e e.

Giðe kafet' e vendit tëne i ndajme me dyes, te teres e te ujit, a notarake, e ecarake¹⁾.

a. **TE TERES A ECARAKE JANE:** delja, ðija, lopa, kau, buali, kali, muëka, gomari, depi; ketó jane kafë te buta, nga te cilat lint

¹⁾ Si ðe eprete te but' e t' egera.

qe tregeri e mjaftë, si nga lësi nga lekuret nga bulmeti. Malet' e pyjet kane kafë t' egera qe jane: ujku, ðelpera, ðer' i eger, lje-puri, dreri, sorkađa, ariu fort' i pale, kunađa, lekuret e ketyre kur i vrasin, ca i punojne ketu, e ca dergohene n' Evrope, si ðe lekuret' e kafëve te buta.

Ërpe te stepise jane: pula, patã, miska, rosa, pelumbi; nga erest' e egera ka sime loj, po më te senuarat jane çurkat, rosat e patat, te cilate ne kohe dimeri jane te sime ne kenete te Sónjanit. Pelumbat, ðelenxat, rabekat, ðelendryset e sterpet, qe vijne ne vere, e ne vjeste ikin, si ðe qyqet, turtujt e skurtat; çalmuret, spikdit, verðaset, biet-patit, ves-mihte, faqe-kuqrit, bir-bilet, galat, korbet, laraskat, cinxerit, guguçet, pupat etj. Nga xvaraniket kemi: garperin' e ujit e te tokese, nerpërken, harðjeskat e sime te tjera.

Te ujit kemi, më te senuarat jane: krapit, lek' i lumit, cironjte, skorpuzi, merenkat, eðe ngalat, nga te cilat e Maliqit este fort' e sime; eðe sime loj te tjera. Lumenjte kane ðe sime karavide e eusuhe (rjavica) po më tepere Dunaveçi. Pa korani, beluskat e leknat' e vërese, qe jane sime te sime, vijne nga kenet' e Ohrise.

III.

ΠΕΑΤΡΑΤ' Ε ΚΑΤΥΝΔΕΤ

Mê te çquarat psatra e katunde te pëdit te Korçese jane: Mborja, Drenova, Bobostica, Voskopoja, Viðekuqi, Oçisti, Barçi, Plasa eðe Xvezda.

Mborja a Çjestet.

1. VENT. Me lindje te Korçese, e pake si me juge, este Mborja, psat ne peze te malit te Moravese, qe ne maje t'ati mali jane germañat e qytetit; este lark Korçese 20 te hola t'orese. Per mes Mborjese, a pake mê jaste nga an' e veriut ekon lum' i Moravese. Ne mburimet e keti lumi, si ðe ne per gid' uðen' e ti, sune here pejme kerminj e sune perra deti te gurósura.

2. ΠΓΑΤΙ. S' est' i mañ, s' ka mê tepere se 500 qeres, prej te cilevet $\frac{1}{6}$ jane myslimane eðe $\frac{1}{6}$ te kristere, po te pide jane Çqipetare ðe flasin guhene eqip.

ΜΠΣΟΗΕΤΟΡΕ. Psati pide nuke ka pasure mesoñetore, myslimanet per çunat' e vepele mbajne here-here qe mesoñes q' u meson véteme tyrgist, po mê tepere femijen' i dergojne ne mesoñetoret te Korçese. Po ðe te kristerete here mbajne mesoñes ne psat, e here jo; kur mbajne mesoñes pogen ja paguan psati, po fort te pake, eðe i mesojne çunate greqiet e jo eqip (se i malekon kisa ðe Bespoti baeko).

3. ΚΙΓΕΡΑ. Mborja ka ketó kisera: Kis' e „Lartesimit te Zotit“, ne te cilene lutet e 40-ta dite pas Paskes' se maðe (Te naltesuarit, e Jisu Kristit ne qiel). Kjo kise este ndertuare ne kobe te Byzandinqvet si miret ves nga ndertim' i saj; este ðemelósure me 898 pas Kristit eðe te paka ndryseme i jane bere ne vitet e pasdajme. Ndertim' i kesaj kise si ðe germañat qe sohim post' e lart, na tregojne se Mborja ka qene qytet i mañ, e vén-

desit do kene qene kames. Diten' e 40-te pas Paekes se maðe, ne kisen qe ðame më sipere benet panair, e sime Korçare me femije ven' até dite ne Mborje.

Me jugs lindje te kises' se pare, este ðe ne kise tjatere e Gen-Marise, eðe me jugs lindje te kesaj prape ne tjatere, e Gen-Ilise, eðe kis' e Gen-Kolit pake më postë; te tria ketó kiserá duket te jene te rea.

4. XAMI. Mborja ka vetemë ne, i se cilese koh' e ndertimit nuk' i dijet mire.

5. GERMABA. Ndë maje te malit te Moravese, e drejt me lindje te psatit, jane germaðat q' i quajme te qytetit, duket qe ketó do kene qene fortesa qe ne kohe te Venecianevet. Per kundra keti mali me veri, este ne maje te ne mali tjatere, ne kis' e pezuare m' emere te Gen-Iliut; duket se do jete kis' e vjetere, po nuke þejme noqe eshe qe te na jape te kupetojme kur este ngrëhure. Per germaðat qe ðame, si ðe per keté kise, nuk' este perkujdesur' eðe qeri qe te remoqe pëd tyre e te sohim te kuj kohe jane. Nga ketá dy male del denqil-guri qe ðame si ðe ploça te mira.

Baqa, keté e ka ngrëhure Sultan Mehmeti, kur ektoj se ketjmi; sot este bere germaðe eðe bejne fole kukuvajzat nga te mos perkujdesurit e myslimanevet te Mborjese.

6. EMERI. Te ekruara te vjetera per keté psat nuke kemi; po keté gë dime me siguri se perpara 1,000 vjet ka qene qytet i mað. Emeri Mborje este greqiet, eðe per keté emere do bejme ketó vestrime:

Sot' e kaqe vjet ne Korçarete, kur vemi te 40 dite pas Paekese, ne kisen e lartesimit Iisujt, per panair si ðame më sipere, nuke ðemi, aj te vemi ne Ristos, si eest' e drejt' e fjales, qe duhet te ðemi në te kristeret Gqipetare; eðe qe kestu duhet të quajme keté dite qe lusim, se kestu e done ne më te sumet vende te Gqiperise te kristeret keté dite; po ne ðemi: „aj te vemi ne Gjestet“; ku qe? „ne Gjestet“, e jo ne Mborje; kestu done te meðen' e te vepele. Fjala Gjeste nga ka rjeður? nga fjala esjes, pa dyem; Grekerit e bejne nga fjala *embòrion* (tregeti); po çdo me ðen' *embòrion*? = tregeti, esjes-e-ble. Pra me qe Mborja nuk' este ne vent te Greqise, po ne Gqiperi, p' andaj ðemi se emeri Mborje ka rjeðure nga fjala eqip *Gjeste*; kus di per ç' qelim nga an' e Grekeret, a më sime mundim te mbesoj-

me, se keté ndrysim t' émerit Mborjs, nga fjala Gjestë, e kane bere klogerit me qelim te pem, pra na dukete më mire te quajme keté qytet me emerit' e ti sqip: Gjestë.

Drenova.

1. VENT. Mbe juge lindje te Korçese, e me juge te Gjestëvet, nde pezat e ne kréheri te Moraves, 30 te hola lark nga Gjestet, e 30 lark nga Korça, este psati q' e quajme Drenove. Kur hyjme per ne psat nga juga, skojme per mes ca manas, qe véndesit nga pem' e tyre, nxjerin ne raki fort te mire, eë per mes ca kopetas ner te cilat véndesit mbjeline fasule, qe jane më te eisme nga gide fasulet e fuses' se Korçese. Pa hyre ne psat sohim si dame sime kopetra, po jo ðe pake luaðe; gide ketó ujiten/nga lumi qe xbret nga gryk' e malit qe quhet gryk' e Dardese; ky lume ne vere ze steron e ne te kopat s' ka po-dua uje fare, e quhet lum' i Drenovese.

2. PËATI. Emer' i keti psati duket q' este bulgariet ðe pefen vent-danas. Gume psatra e sum' emera na kane mbeture qe kur hyne Bulgaret ne Sqiperi, ne dite t' egersimit te tyre, kur u-sule qe nga veriu e mbuluan tere Sinisin' e Balëkanite. Drenova ka sot më tepere se 800 heres, gide te kristere. Per para 50 vjet, te gide Drenovaret te medeñ' e te vegele flisnin ne guhe si bulgarçe, (e cila duket q' este ne deg' e guhevet Slave); po sot te medeñ' e te vegele dine gide sqip, eë keetu po-dua se sot jane se gidas te sqipetarosur.

3. KICERAT. Drenova ka 5 kisera: kis' e Gen-Kostandinit, kis' e Gen-Marise, kis' e Gen-Iljut, kis' e Gen-Jan-geje-artit eë kis' e Gen-Kolit.

Nga keto, kis' e Gen-Kostandinit este ne mes te malit, qe ne peze te ti este psati, nuk' este kis' e vjetere. Me 21 te majt d. m. d. ditën' e Gen-Kostandinit benet ne panair i mañ si ne mal tek este kisa, astu ðe ne psat. Gume heres vene si nga Korça e nga gide psatrat per qark si ðe nga Gqeshte qe jane pertej Xvezdese. Perpara ca vjet uða qe vij per ne ketó kise, is sum' e reziksimë, po me 1892 z. Irakli Duroja, me ca te tjere Drenovare qe treqetojne ne Bukurest, derguan mjaft para eð' u-be uða e mire eë tani ngitene sime heres pa ndone mundim te mañ.

Gen-Meria est' e vjetere; ndertim' i saj este nga te Byzandinet, brenda gëjme ketó te skruara: „U-ndertua kjo kis' e Fjetjese

Gen-Merise, si me ndihmat e psatarevet, ðe me ndihmen' e te nderçimit Z. Nanos, e ne kohe te priftit Ripkos, me 1767 me 13 kopik; eðe emerim e ati qe shkruan, ô mem' e Zotit, kija ne librat' e jétese“.

Kiserrat e tjera s' kane gë per çenim se jane te réa.

4. MESOËTORE. Drenova ka ñe mesoëtore prane kisës' se Gen-Kolit. Ne keté mblidhene djem e vasa. Ka ñe mesoës e ñe mesóhese, q' u mesojne çunavet e vásavet puhene greqiet. Pagimet' e ketyre i ep psati nga lasua qe ka¹⁾.

5. LASUA. Drenova më pare laso s' kis; po me 1875 beri ðe ajo laso. Më pare ñe nga Drenovaret qe quhej ðimi Hristo, qe vdiq ne Bukureset, la mjaft te hola per psatn' e ti, veçan ðe i unq' i ti Protopapa Nikola; si ðane ðe ca te tjere, para umlboðe 3,500 lira Turke. Nga ketó para, 2,500 lira u ðane ne qeveri per atá Drenovare qe s' kisim te paguanim imlaqne, (se Drenova qe nga koh' e Ali Pashë Terelenasit e per 1875 is imlaq d. m. ð. çiflik i mbrëterise.) Ató para qe terperuan d. m. ð. 1,000 lira Turke, u ðane me faiz ne per ñeres kames Drenovare ne Bukureset; eðe kestú nga faiz e ketyre te holavet mbahete mesoëtoria qe ðame.

6. Ç' KA PER QARK PSATI? Mbe lindje te psatit ðel sume ðengil-guri, q' e perdorin furerat e kerqelëse e mullinje qe bluajne me zjar. Mal' i Drenovese ka ðe sume dru te ðate q' i blene poçaret per te pjekur enet e balterta. Lum' i Drenovese q' este me juge te psatit ne dimer e ne vere, kur binin eirra te meða, mbytte pibe kopetat, luadët, arat e i mbuste me gure; sume te mað dem i bente psatit. Po Drenovaret kames, qe jane ne Bukureset; mbloðe ne mes te tyre te hola e derguan ne Drenove, e harne ñe verime nené ekembin e Gen-Ilise (tunel) eðe lumit i bene mur perpara eð' i harne uðe te ekoqe ne per ekemb; eðe kestú psati sot më s' peson si më pare.

Mbe veri te Drenovese este ñe lume tjatere qe ðe ky ne dimere ka uje e quhete Drenice. Drenova nxjer sume fasule e raki nga manat, te cilat duken te jene mbjela nga Venecianet, si ðe Gjestete kane ca mana. Nxjer ðe driðera te mira.

Drenovaret më te sùmit jane tregetare ne Bukureset; ca te pake jane qe bejne ðengil, e ca jane qe çarojne ðoga, po te pibe jane punetore te mire.

¹⁾ Tani ka ñe mot po-ðua qe vásavet u-bene vent veçan me ñe stepi eðs kane ñe mesóhese.

Bobostica.

1. VENT. Mbe juge te Korçese lark $1\frac{1}{4}$ ore, e me juge përendimit te degavet te Moravese, mbi ne vent q' e quajne vëndeset Ljaske, e mi briget q' i quajne Viçi-Prretver, eðe Ngalinata, este psati Bobostica, posi ner mes pyli nga manat e nga eume drure q' est' e pëduare. Kur hyjme per ne psat, prape posi ðe ne Drenove, skojme per mes manas' e luadës; me te mëngere este kópet' i Ligor Æemelit, i cili este mjaft i mad e i mbjelle me eume fare peme. Pa hyre per ne psat do skojme mi ne ure te gurte, qe nené té skon lumi qe quhete Golema Reka, d. m. ð. lum' i mad. Duke mar' uðene per ne psat, e si te hyjme ne té, me te mëngere pëjme ne ses te vógele, ne mes te saj ne satirvan, keté e ka bere Ligor Æemeli.

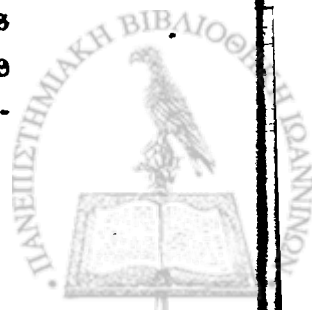
2. BOBOSTICA este sa dy Drenova, andaj munt t' e quajme katunt. Guha qe flasin este posi ðe e Drenovarevet, po ndryson pake; eðe Bobostica ne ketó vitet' e pasme u eqipetaros, eðe pìde dine eqip te vegël' e te mëdhe; ca nga ca este spres' e made se ne pake vjet ketó dy psatra dote eqipetarosën fare, nga kruesqite qe bejne me Korçen, e nga psatrat per qark.

Bobostica kat' e ndare me gastra qe jane ketó: g. e Πορσι-tese, ne te cilen este ðe manastir' i Gen-Kolit; g. e Çjelkovjanës, drejt' urese q' este ne mes te katundit e per ne manastir te Gen-Merise, tej lumit te vogeles; gastr' e Cinger-málese ne funt te katundite. eðe g. e Mbrackos ne mes te katundit.

Te dy lumet' e keti katundi veteme ne dimere kan' uje te eume, e eum' here ne vëre sterojne; qéri nga ketá skon per mes katundit e tjatri jaste me veri te ti. Te dy rjeðin nga malet e Moravese, eðe si skojne drejt përendimit ven' e derðen ne lume te Floqit: Dunavec.

Bobostica ka 1200 qeres pìde te kriçtere Eqipetare Ordoðokse, po flasin ðe bulgarist, te cilene sa vjen po e apojne posi ðe Drenovarete.

3. MESOËTORE. Bobostica ka dy, ne per djenite me 2 mesones, e ne per vasate me 1 mesónesë, q' u-mesojne te skruajn' e te kendojne greqist; po eume te pake jan' atá qe te dine te flasin ðjete fjale nga kjo guhe, andaj mundimi e te holat qe pris psati per ketó 2 mesoetore u-vene pìde kot, se Bobostarete te pìde vene ne Bukurest tregetojne, e atje nuk' u-bije as noqe fitim greqistja.

4. NDE Boboëtime janë dy manastire: manastir' i Çen-Kolit me lindje te katundit, mi ñe rlaqe peze malit fort te bukur. Ky manastir eete ndertuarë me 1150. Ne ketë manastir eete ñe kore e Çen-Kolit e vjetere, e cila eete sjele nga ñe manastir tjetere qe ka qen' afere Dvoranit, q' eete djegure me 1637, ne ditet' e igumenit Nikolicjotit; per ketë manastir si eete djegure s' dime gë më tËpere.

Ky manastir ben panair me 20 te majt, e sume Korçare vene atë dite ne Boboëtime. Manastiri ka mjaft kamje, si ñe muli, ñe derstile, e sume ðerra e bageti. Igumenevet per perpara ca vite nuk' u mirte logari as ñeri per pasjen e manastirit; po tani ka ca vjet qe Bobostaret me ane te kryepiftit te Korçese i marin logari.

Manastir' i Çen-Merise me juqe te Boboëtices mi ñe brek i metjele me lisa:

As noqe senim s' kemi qe te na tregone kur eete ngrëhure ky manastir, vëç kete gë dime me siguri: se eete m' i vjetere nga i Çen-Koli. Ky manastir ka ndertim te mire me sume ðoma te cilate jane ndertuare nga ñeres kames prej Korçe, eëe kujdo i eete ekruar' emeri nde librat e manastirit. Çume Korçare ne vere, e ne te kopat, e ne vjeste, vene me femije e rine nde ketë manastir se ka klime sume te mire.

Panair benet me 15 guet, eëe kete dite sume Korçare si ðe sume pëatarake nga pëatrat per çark vene. Ky manastir per sot ka jësurre i lire eëe as ñe nuke ka kuxuar igumenit t' i kerkoqe sumim per ç'ka e ç'nuk' ka manastiri. Ka pasje te maëe, ðën, ði, lope, e sume ðerra e vrësta; vëç kesaj sume te kriëtere duke vajturre atje ðurojne pará e çerra te tjera.

Bobostica ka ne mes te pëatit ðe ñe kiese tjetere m' emere te Çen-Kolit¹⁾; po kjo nuk' est' e vjetere e s'ka ge per senim te çquare.

5. EMER' E ISTORI. Emer i Boboëtices si ðe emerat e briqevet, te gastravet, te lumenqvet, qe permentime më sipere; jane bulgërçe. Po ñerezit e Boboëticese, si do qe ðe sot flasin pake bulgërçen, nuke munt te qhene Bulgare, se afero te pïde te meëe e te veqele dine eqir, eëe kane zakone Çqiptares. Emeri Boboëtice, slaviët dote ðote = ðog' e maëe. Duket qe ky vent

¹⁾ Ka ðe ñe kiese te voqele mbe juqe me emere te Çen-Ilise, eëe 2 kiese te voqele me perendim te pëatit ñe me emere te Çen-Janit, e 1 me emer Çen-Bimeter.

do kete pasure lisa te meden, nga te cilet benin doge te gata, eke nga ketó dot' i jete vene emeri „Bobo-stice“.

ISTORI. Pas ca te vjetera te skruara miret ves qe, Bobo-stica ka qene eum' m' e made nga sa este sot, po kur jane demellosure te parat stepi prape nuke dijete.

Nga qeveria mesojme, se ne ditet' e Koxa Mir' ahorit, Bobo-stica nemeronte 450 femije a' émerat e ketyre, penden de sot te senuara mi ne flete karte ne Konstandinopoje.

Dijet prape, se kur ará Koxa Mir' ahori e nguli ne Korçe, te dy igumenet' e asaj kohe q' isin ne te dy manastirete qe dam' mé sipere, ará e jù-lutne Mir' ahorit te lij keta dy manastire liruar nga çdo pagim te qeverise. Kjo lutje u-degua nga Koxa Mir' ahori; po veteme per zamin' e made te Korçese u kerkoj nga 14 oke vaj, e nga 14 oke mjalte ne mot, nga çdo manastir. Keto jù diane, eke per sot jepene nga manastiret.

Me 1817 Ali-Pase Terpelena e beri Bobosticen, si de Drenóvene çiflige. Pas vdekjes' se ti mbetne prape imlaqe ne dore te qeverise per me 1874. Po me 1884 u-perpoqne eume Bobostarete kames e' e blene psatn' e tyre nga qeveria duke paguare 6,550 lira Turke, eke tani este psat me vetehe. Bobostica sot nameron aferó 1,200 qeres píd' Ordoðokse¹).

Voskopoja.

1. VENT. Ne përendim te Korçese eke 3¹/₂ ore lark, mi ne nga degat e malit t' Oparit este Voskopoja; sot ne penim i mad germaðas, me pake stepi; germaðat' e saj i tregojne çdo uðetari bukurin' e maðerin' e asaj kur ka qene qytet' i mad e i çquare. Voskopoja 260 vjet me pare ka qene qytet' i mad e i çquare ne tregeri e ne bukuri e me pasje.

Po sot este ne pemet germaðas si e eohim; moti, eke qeres te liq, ne pake kohe e prune ne keté pendje q' e eohim sot.

2. KATUNDI. Voskopoja sot ka mé tépere se 1,500 qeres, te pídë te kristere Ordoðokse; mé te sumit flasin rumaniet, po te pídë dine sqip eke nde pake kohe sprenet se dote jene te pídë Çqipetare nga qe mé te sumit e femijevet vin' e pine ne Korçe eke te tjere qeres Çqipetare nga psatrat potule ven' e pine ne vent te tyre; e' atá qe vine ne Korçe, ca nga ca po e apojne rumanisten (vlahçen).

¹) Nga Gen-Iliu este ne uje metalli qe mban ere çqyfyfyr; e perdorin per banya te semurite.

3. MESOÏETORE. Vláhte Voskorojare; qe me 1887—89 u çquan éðe harne mesoÏetore vláhiot ne peat te tyre, éðe zi do qe nuke nget guh' e tyre me te Vláhet te Rumanise, se ka mjaft ndryeime; po me gid' ketó, mesojne rumanisten atá qe deserojne te mos humbasin guhen' e tyre. Kane dy mesoÏetore; ñe per çunat e ñe per vasate. Kane ðe ñe prift tani, q' u meson vláhiot. Çume here kane ngare trazime ne Voskoroje nga an' e kryepri-teris' se Korçese, nga qe duan tà ndalojne keté prift nga mesa, po s' kane ç' te bejne. Kloperit pandehin se te mesuarit, ne kise me guhe tjaterë este mekat, éðe kestu bejne malekime per Vláhte q' e duan keté prift. Po bota ca nga ca, ka nisurë te kuptoñe ðelperit' e ligesit' e tyre, éðe este eprése se ne pake vjet dot' humbasne gide fuqine qe kane sot ne Çqiperi, nga qe bota hapi syte éðe gide deserojne te sohin me sy, e te kuptojne me guhen qe flasin gide punet' e bésese. Çkoj koha e atyre jetave qe kloperit lidnin e xpidnin ner kombet; sot este dit' e diturise éðe më s' pon bota me sy lidure, astu si deserojne kloperí e Fanarit. U dualë esëit punet' e tyre, éðe sot te pake jan' atá q' i nderojne.

Voskoroja ka ðe mesoÏetore me guhe greqiete 3; e para ka dy mesoÏes, este per çunat; e dyta per vasat me ñe mesoÏese, éð' e treta este ñe stervitetore. Keta mesoÏesit e guhese greqiete nuke dijete se nga e marine pógene. Voskoroja laso nuke ka.

4. KICERAT. Voskoroja ka sume kisera te bukura e te mira, te cilate na tregojne ðe sot maðerin' e saj kur is qytet. Gide ketó kisera kane zene te ndertonen, kestu si i sohem sot qe 1650, e u-mbaruan se ndertuari me 1740.

Nga ketó m' e vjetera este kis' e Çen' e Prëmtëse, q' este per ketëj lumit. Kise mitropolije, ka qene ñe kise fort' e bukure, m' emere te Fjetjes' se Zoñes Çen-Mari. Veç ketyre ka ðe sume kisera te bukura si: kis' e Çen-Kolit, kis' e Çen-Çanasit, kis' e Çen-Iliut, éðe kis' e krye-Engejvet; veç ketyre, ka ðe 14 kisera te tjera te vogela posi Çen-Çanasne tëne.

5. MANASTIRE. Voskoroja ka ñe manastir m' emer te Çen-Joan-Pagezorit ne përendim te saj, 20 te hola lark. Panair benet até dite qe kremteron kisa emerin e keti esëti; ñeres nga Korça ne keté panair s' vene, veç se Voskorojaret.

6. PIAS ca skrimës te vjetera, Voskoroja este ngrëhure me 1330; po më pare duket qe do kete pasure Venecjane. Duke

ekuare vitete apijti te nimerone per me 14,000 stepi gjide te gurta e me ndertim te bukure, si kundre na tregojne ðe sot germaðat e saj. Me 1769 u-pris, eðe kaqe çrejt ju-bê prieja sa me 3 dit' e sipere, humbi maðerine, bukurine, ðe qerezit' e saj nga qeres te liq, eðe u-bê eprele egersiras e epreserie. Per priejen e çrejte te saj þejme keto te shkruara nde manastir te Cen-Jovanit qe done kestu: „ô Voskopoje! ô Voskopoje! Ku bukuria jote? ku faqia jote qe kisë per me 1769? — Te liq qeres! kusare me suale priejene t' ime!! — Zoti te ðente, me emerim te Cen-Joan-nit ty até te pãrene bukuri qe kisë“. Qe nde ditet' e priejes' se saj, qerezit ca vane n' Ohri, ne Manastir, Magarove, Krusove; ca ne Selenik, ne Berat, ne Vlore, ne Vjene e ne Trijeste; keta te pastajmit u-bene kames te meðeq e muare title te meða nga qeveri e Austrise, si Baron Sina, i cili ka bere Akadimin' e Adi-nese e sume perra te tjera per Grekerit. Hërezit qe jane sot ne Voskopoje nuke jane nga fis' i te parevet Voskopojarë, se te shkruarat na done, qe s' mbet Voskopojar ne Voskopoje pas ngar-jevet qe ngane me 1769, e më pas.

Vëndesit e sotme më te sumit duket te jene t' arðure nga Vleht' e juges' se Gqiperise, se ðe puha vlahiet qe flasinë më sun' u-nyet me ruhen' e atyre.

7. **NDERTESA TE VJETERA.** Me 1750 kur Voskopoja is ne krye te skales' se lulezimit te saj, e ne kohe te G. T. Pa-trikut t' Ohrise Josafatit, me ndihmen' e keti si ðe me ndihmen' e kryepriiftit te Korçese qe quhej Niqifor, u-ndertua qe mesoqetore me mesime te larte ne Voskopoje, si ðe me ndihmat e kameset te saj. Per ketë ndertese þejme te shkruara te vjetera ketó fjale: „E pa aneta stoli e qytetit, stoli e mire-sjeljes. drit' e kisese, e drit' e pare, qe na nxjer ne drite te maðe“. Nde ketë te shkruare permenden emerat e paresis' se Voskopojesë q' isin asi kohë, emerat jane ketó: „Te nderçimit Bori Vreta, Naum Bori, Koste Vreta; kujdësetaret: S. Θ. Παλα, Nas. K. Moskua, Γ. Manëja, ðe kryemesóqesi Θεοδ. Α. Kavaljoti“.

Mesoqetorja greqishte e sotme este ndertuare me 1840, eðe per ndertimn' e saj kane derguare nga Trijesta: Anan. Kazanxiu; nga Vjena: Mih. Qjorëku, si ðe qe katundar nga Serbija q' este skrojture me emere Milosqi. Te tre ketá jane nga fis' i atyreve q' ikne nga Voskopoja ne dite te priejes' se saj.

8. **HERES** te çquare ne dituri Voskopojarë kane qene: Krye-priifti Konstandin, priifti Baniλ, kryepriifti qe quhej Manduke, qe

ka qene ne Kostur leçites-unçili sum' i forte ne mesimn' e unçilit, me 1670; ne prift qe quhej Jan Kovaçi, me 1690, i cili ka qene mesoçes i forte ne dituri; Çan. Stirjaj me 1783. Nektar Terçua 1755; Bimo Prokopi, çkroçes i deguar. Prokop, e Bimi Pamberi me 1730, Josafi Patriku i Ohrise, qe vete me doren e ti mi ne libre te vjetere e ka shkruare emerin' e ti me 1718.

9. **ÇTYΠE-ÇKPOΠE.** Voskopoja ne dite te maçeris' se saj, ka pasure ðe ne stypeskroçe qe stypçe libra me guhe greçiste, librat e kievçe.

Manastir' i Gen-Naunit, q' este buze kenetes' s' Ohrise ne përendim, gide librat si ðe jeten' e keti çenti, i jane stypure ne ketë stypeskroçe. Çtypeskroça ka qene nga 1730 e ketej.

10. **ARK' E TE VARFERET.** Me 1750 u-bë ne Voskopoje ðe ne arke per te perdeçyere te varferit, ne ditet' e Ç. T. Kryepriftit te Korçes' e Selasforit Niqifor. Per ketë arke çejme ketó te shkruara: „ Me 1750 ne ditet e Ç. T. Niqifor, kryepriftit te Korçes e te Selasforit, eðe ne dite te zoterinçet Borit Vretes, Naum Borit, eðe Koste Vretes u-nis ark' e te varferet, metetja e atyre qe kane keq, e permbueja e çdo miresije“.

Vide-kuqi (Byðe-kuqi).

1. **VENT.** Videkuqi este ne juche përendim te Korçese 4½ ore lark, nder mes males te vësore. Ky katunt qe çohim sot, perpara nga 1800 ka qene qe qytet i mað i çquar e me fuqi te maðe.

Este mi ne vent fort te bukure mi ne plaçe te ne deçe te Gramozit, te vësore me við e me ah te çume, e me ujra te mira e te ftohta. Videkuqi ne ditet' e maçerise ka pasure 13,000 stepi gide te gurta e te ndertuara bukur, si na tregojne germaðat, kroçat e ruçat qe ka pasure, te struara me çure. Pasja e Videkuqit apijti per me ne raðe sa i ngáli sum' armiq, te cilet e bene plaçke e pemuje nga 1800 e pas. Pas priçjese, Videkuçaret ca vane ne Manastir, ca Krusove, ca ne Selenik, ca Korfus, ca ne Vjen' e ne Trijeste.

Ku-do qe vane Videkuçaret u-bene çeres te çquar' e te pasure, te diture, po as ne nuk' u-perkujdes per memedene si kundre Voskopojaret per Voskopojene. Maçeri e çume e keti qyteti nisi qe nga 1100, e sosi per me 1780, se po-ðu' pas priçjes' se Voskopojese u-bë eð' e Videkuqit.

2. **MESOËTËTORE.** Vidëkuqi ka vétëme një mesoëtores ne guhe greqishtë, më një mesoëtes, po jo aqë te rëgulhtë; laso pëati nuke ka, edhe mesoëtorja nuke dijet nga mbahëte. Vëndesit sot janë te varfere, po te pëide punetore mjështer edhe te përndare ne për sime qytetë te Gëqiperisë për te punuare.

Sot Vidëkuqi, ka më tërperë së 700 njerës te kristere Ordoëdokse, që flasine pëide guhene ëqip, po fort te pake janë që dine t' ë ëkruajne. Gëpres' ë maðë ëstë së ne pake kohe Vidëkuqarete dote mesojne te pëide te ëkruajn' ë te këndojne guhen' ë memës' së tyre ëqipën, si do që ëkolë ëqip s' kanë.

3. **TE ÇQVARE** njerës ka pëasure sime Vidëkuqi si kryepërfittij ë mesoëtes te mëdëh q' i kanë ëerbyere guhese greqishtë (iðës' së maðë).

Për guhen ëqip ka punuare vetëme një, Naum Veqilharxi¹⁾, i cili bëri një fare Abëje për guhene ëqip. Ky vdiq, jo vdekëje përëj Përendije, në Brailë te Rumanisë, së done që këlogërit grekë t' abërsim ë farmakosnë. Thënë së ka qënë sëm' i diturë, ndjëse pëstë! Pëide Gëqipëtarët nuke kanë për t' apuare ëmerin ë keti zoti, i cili kaqë vjet më përë, si në 60 vjet sot, u-përpoq te bëntë guhene ëqipe më ëkrona; po mëjërët, këlogërit nuk' ë lanë te mbarontë qëlimn' ë ti.

I ndjëyeri Bimitri A. Ikonomi, i cili vdiq më 1899 në Selenik. Njëri i ndjëre edhe tere Seleniku vajtoj për të. Gëme punera te mira bëri për këmbin Grek, edhe pëide fletat greqishtë nuke përëtuat t' ë bëjne për Grek, si do q' ay isë Gëqipëtar; po në Gëqipëtarete jëmi mëuar nga te tilla përëra! së nuk' ëstë njeriu i përë që në ë zaptojne Grekërit, andaj nuke hiðëronëmi kaqë.

4. **ISTORI.** As një libr' ë vjëtëre nuke ka ëkruare pë për Vidëkuqne; po më fjale që janë sosure gojë për gojë për më ëkulin tënë, mesojmë së Vidëkuqaret kanë qënë kames, trima ë luftëtare te çquare; kufit' ë tyre i xpatnë për më 2 dit' uðë nga përëndimi ë ku-do vinin kësin ndër te mað. Edhe sot Vidëkuqi ka kufi te maðë ë urðëron sime malë. Kuloat ë malëve te Vidëkuqit janë më te mirat, edhe sime stanë bënen nër tó, nxjërin: djadë, galpë, ë bulmetra sime te sëimë. E mëri q' i ëstë nËpiturë sot ë q' ë quajmë Byðë-kuq, ëst' i lajðiturë, së duhetë t' i ðëmi Vidë-kuq.

¹⁾ Naum Bredli.

Ky emer' i este vene nga vid' i kuq qe ka te sume ner ma-
jet per qark, i cili e ka flaten te kuqe; ky emer' est' i fjetete eqip.

5. KIGERA. Vidëkuqit eëe sot i tregojne maëerine qe ka pa-
sure, kiserat' e sùma, te cilat jane ndertesa fort te mira, e me
zografira te bukura.

Manastir' i Gen-Pjetrit ne veri lindje te katundit, mi ne brek
te bukure. Ky manastir ka pasure pasje te maëe, eëe sot ka
sume dyqane ne Korçe; nené Vidëkuq ka ne çiflik qe qubete
Lëeëe, eëe sum' ulië ka ne Vlore; ka t' arëura ne mot iné té-
pere se 400 lira Tur. Igumen' i keti manastiri is i liruare me
çdo pune perpara ca vjet, po tani est' i penguare me ne mblëdje
(epitropi) te vene nga katundi. Panair ben me 30 qersor eëe
sume heres vene si nga Korça e nga sùme psatra per qark.

Jan' eëe sùme kisera te tjera ne Vidëkuq, si kis' e Krye-En-
gejvet, kis' e Gen-Marise, kis' e Gen-Spiridonit, kis' e Gen-Kos-
majt ëe Bamianojt eëe kis' e Gen-Anargirit, e sùme kisera te tjera,
gide 12, veç manastirit te Gen-Pjetrit.

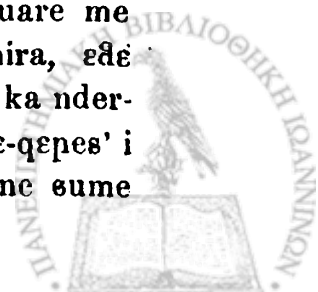
O ç i e t i.

1. VENT. Oçieti este ne veri lindje te Korçese, mi ne kuris
te ne degë te Moravese; lark nga Korça, nde skofsim nga mali,
3 $\frac{1}{2}$ ore; po nde skofsim nga fusa drejt uës' se Manastirit e ne
per fuse te Devolit mban 5 ore; po na Bihlisti este lark ve-
tème 1 ore. Oçieti ka 1,700 heres gide Çqipetare Ordoëokse, veç
ca te paka stepi myslimanes, po te gide flasine eqip.

2. MESOËETORE. Oçieti mban 2 mesoëetore ne puhe gre-
qiete me ane te ndihmavet t' Oçietarevet qe tregetojne ne Kon-
standinopoje. Mesoëetore per djemte, qe here mbahet me 1 me-
soëes ëe here me 2; ëe ne per vasat me 1 mesoëese.

Oçieti 40 vjet iné pare do-me-ëene per me 1850 is çiflik ne-
né urëerimn' e Ismail Paës nga Plasa. Pas sùme pyqes e pas
sùme pagimes Oçistaret e bene psatne me veteëe.

3. KIGË. Kise te senuarsime Oçieti ka vétème ne, jaste ka
fundit mi ne brek m' emere te Gen-Iliut. Pëte ndertuare me
1817, eëe sot este ne manastir' i bukure me ëoma te mira, eëe
ca nga ca po stonet e po xbukuronet. Keté kise se pari e ka nder-
tuare te vogele, Moisiu nga Pizreni, i cili ka qene krye-qerës' i
pobavet te pasalarevet te Plasese; eëe keta i ndihnuane sùme

per ndertimn' e kesaj kise. Panair benete ne keté manastir me 20 te kopikute.

4. AASO. Me 1879 u-bé ne eoqeri na Oçietarete qe tregetojne ne Konstandinopoje, e cila u-quajt me emerin „Selasfor“; Kjo velazeri u-bé per te ndihmuare mesoqetoreve greqiste qe kane ne peat te tyre. Po si do qe kjo velazeri, pas te deguaravet, sot ka krere per me 1,000 lira Tur., prape nuke kane bere ne mesoqetore per te qene e te mbaruare, nga qe punojne per guhe te huaj e jo per guhen qe flasin posa qe linden; te prisnin kaqe, sa prisin sot per greqisten, t' i prisnin per guhen sqipe, perparimi ne mesoqetoret e ne diturit dote kie vature sume mbare.

Barçi.

1. VENT. Ne veri lindje te Korçese, e $\frac{1}{4}$ ore lark duke ekuare ne mes te bregvet, te Gen-Illis' e te vrestavet, ne pezat prape te Moravese, ne veri te Mborjese¹⁾ este Barçi.

Barçi pas germaðavet qe ka, dukete qe do kete qene qytet i mað; ðuhet goje pas goje qe ka pasure 12,000 stepi.

Grekerit kete peat e quajne nde ðeskronat e vjetera Vand. Sot este peat i vogele e s' ka më tepere se 500 qeres pide myslimane Gqipetare.

Te perkujdesej qeri e te remonte ne per germaðat e Barçit, munt te çfaqesin sume qerra, si per qendjen e keti qyteti kur este prisure, se s' dijete sot; si ðe per maðerin' e per emerin' e ti.

Nde mes te Barçit e te Mborjes, este ne lis' i mað i qere qe mezi e pustojne 10 bupa e quhet lis' i Stamose. Remime te béne ne keté vent si ðe pake ne veri, eprenet se sume qerra te vjetera do te dalin ne sest.

Illasa.

1. VENT. Mbe veri te Korçese, e $2\frac{1}{2}$ ore lark; ne mes t' u-ðese kur vemi per ne Manastir, qejme ne peat, e sume germaða, q' e quajme Illase.

Ka qene qytet i mað, e ðuhete se ka pasure per 10,000 stepi, po as ndo ne e skruare nuke qendet qe te na tregojne qe më tepere. Ketu sohim germaða te suma si ðe fortessa, te cilavet moti éðe nuk' u ka etire mbulesen' e prisjese.

¹⁾ Te Gjestevet.

2. HERES. Ne Plase pine myslimane qe flasin eqip¹⁾; kane ne xami e ne mesoqetore pe mesojne veteme tyrgjet. Po ka de ca Vleth, te cilete me te sumit vijne ne vere me bageti e pine ne mal, e ne dimere ikin; kane ne kise si de ne mesoqetore qe kendojne veteme rumanietene. Plasa ka per me 400 heres te pide Cqipetare, se de Vlehte e dine fort mire eqipene. Nga Plasa kane dale sume heres te cquare myslimane, si Mehmet Plasa q' i solli uje te mjafta Korçese me 1798 nga lum' i Drenovese, Ismail Plasa, Sinan Beu, i cili ka qene de qeveritar ne Korçe. Paçalaret e Bejleret e Plasese si duhete nga pleqte, kane pasure fuqi te madhe.

3. EMERI. Plasa ka qene qytet' i vjetere. Ne desckronat e vjetera e pejme te shkruare me emerin Pil, Grekerit' i kane dene Pilion. Ky emere ngjet me emerin Pilur, e de s' este çudi qe Plasa te jete bere prej heres t' ikure nga Piluri, pas luftese qe beri Aleksandr' i madh me ne mbret t' Ilirise qe quhej Genço, me 358 para Kristit. Piluri e de sot este ne peat i vogele ne pezat e malit Ivan, ne gryke te Cangonit. E de sum' istoriskrones kane perzjere keto dy emera, Pilurin me Plasene; andaj demi qe plasa ka qene qytet' i vjetere perpara Kristit, d' e kane bere heres t' ikur nga Piluri pas luftese; Papanigopuli dote n' istori te ti „se Aleksandr i madh, si prisi usterin' e Genços prisi de qytetne“, i cili nga germaat dukete te kete qen' i madh e i forcuar n' ate kohe²⁾.

X v e z d a

1. VENT. Xvezda este mbe veri te Korçese, e 3^{1/2} ore lark ne pezat' e malit te Oate. Kur vemi per ne Manastir, si kaperejme Devole, ne pezat' e malit te Oate pejme ne han, te cilin per lehtesin' e uqetarevet e ka bere Alo bej Disnica; keti hani i demi han' i Xvezdese; po peati este pake me poete nga hani, lark 15 te hola.

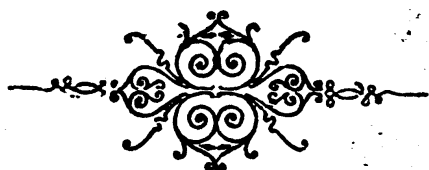
2. EMERI. Xvezda perpara 150—200 vjet quhej „Selasfor“ emere greqiet. Sot ky emere qe ka este bulgariet ne vent te fjalese Selasfor = Xvezde, qe prap' ate kupetim ka, d. m. d. „Drit' e Veriut“. Ka qene qytet i madh, po, si e kur, este prisure

1) Po ka de pake stepl bujqe te kristere.

2) Do-me-dene Piluri.

nuke dijët. Sot ka për 700 qerës të gîde myslimane Gqipetare. Kur ngitemi në maje të grykës që të shkojmë për në Manastir, më të dy anët eohim që vazhdojnë gërmasat, të cilat duken që do kenë qenë mur fortës në kohët e vjetra; të përkuqesëj qeri e të remonte në këto vise shpresë e madh është, që mundimi nuk dot' i vejë më të këte.

IV.

K O M B E

Gjide vendi jyne est' i ndënjure prej Çqipetareë; fus' e Devo-
lit¹⁾ ka pake Bulgare, te ciletë dine eqip. Ne fuse tëne kemi si
dame 2 cope peatra qe flasin bulgarist, po jane te eqiperosur
fare, e ne pake kohe eprejme se nuk do flitet më bulgarietja ne
keto dy peatra. Vëshite, keta jane te mbeture nga koh' e Roma-
nevet; pak' stepi Vëshite jane ne Korçe; më sume ne Voskopoje,
edë ne Plase; ketá te pastajmit vijne ne vere me bageti e ikin
ne dimere. Gendene pake Vëshite ñe ne Vidëkuq. Po te gjide dine
mire eqip edë jane te eqipetarosure.

Peatra qe kane manastire.

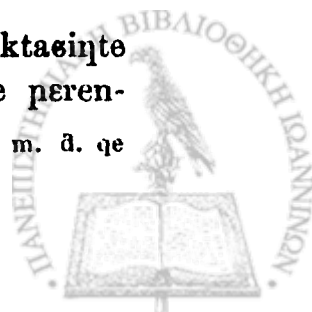
Oçisti 1, m' emere te Çen-Iliut, panair me 20 kopik. Bobo-
tica 2, ne m' emere te Çen-Kolit, qe ben panair me 20 maj, e
ne m' emere te Çen-Marise, me panair me 15 guet. Voskopoja 1,
m' emere te Çen-Ioan-Pagezorit. Vidëkuqi 1, m' emere te Çen-
Pjetrit, me panair me 30 qersor.

Veç ketyre peatraë qe nemeruam bejne panairë ñe keto peatra:
Çjestet ditën' e Ristosit, d. m. ñ. te 40 ditet pas Paekes' se Maðe.
Drenova, ditën' e Çen-Konstandinit me 21 maj. Ravoniku, ditën' e
Çen e Premeise. Keté kise te vogle tani çprejt e ndertuane;
sume qeres ndihmuan per ndertimin' e saj, duhet se ka qene
kise ñe më pare, po mire nuke dijet. Polena ditën' e Çen-Tria-
ðese (pese-ðet dite pas Paekes' se Maðe).

Peatra qe kane teqe.

Teqe = manastire, ne te cilate mbliðene derviset e Bektaeinqe
kane: Melçani, teqe te mir' e te maðe maje ne bregu, ne përen-

¹⁾ Emr' i lumit Devol ngan te vije nga fjaletë eqip ñe-vjel, d. m. ñ. qe
epie ñe.

dim te Korçese. Dvorani, teqe te rê, si ðe Turani. Kuç' i sipërme. Ka ðe Korça qe teqe. Ne per gide keto teqe kus do qe vete gen buk' e pële. Ne kohe dimeri eum' uðerare pëjne te prejtur ne per tð. Korça ka ðe qe teqe tjatere nga Radeneci, te tarikut Rufai.

Trepe (pazare).

Trepe te çquare jane: i Korçese, qe benet te stunavet; i Bihlietit, t' enjvet; i Voskopojes, te merkuravet; i Qesarakes t' enjvet, eðe i Hersekës te merkuravet.

Nga keta, më te çquare jane: i Korçes eð' i Bihlietit, te tjeret jane te vepele.

Germaða.

Germaða usterije te vjetera kane: Gjestet ne maje te malit te Moravese, q' i quajme germaðat' e qytetit. Mbe juge te Korçese pëati qe qubete Zagradiet. Më te rea jane te Plasese.

Germaða qytetes te vjetere kane: Gjestet, Barçi, Plasa, Pëluri, Xvezda, Voskopoja, Sipska, Viðekuqi, Nikolica etj. Ne gide ketó germaða as pëkunt qeri s' este perkujdesure te remone.

Bëdenja.

Bëdenjat e vendit tëne jane: Tere fusa jep dridëra te mira. Polena gure te kuq; briget pëð Korçese gure te bërde per nderitim; pue te mire briget e perendimit; denqil-guri malet e Moravese. Drenova, Boboëtica raki manas e fasule te eisme. Kamenica si ðe pëð' malet e perendimit japin lende te druqte te mire per nderitim. Viðekuqi e Reova, metale rame, plumbi e kromi. Gora, peme te mira te suma e dridëra te mira. Pus te mire Soskova, Porodina, Voskopi, Vinçani e Melçani. Dienica, Plasa, qepe te meða. Zemblaku, pres te meðe e t' embele. Sòvjani, Xvirina, Nivica piëq e ciron te eisme. Maliqi, ngala te suma, te mira e te meða. Bihlieti e tere fus' e tí, eume fare lakras te mira, po më tepere imonike e pjepere te meðe, e t' embele.

Ujra metalës, Belovoda (d. m. ð. uje te bërde), ujra cqyfyri, si ðe Darða.

Ne moçalet e Boboëticese ðuhet se ka vajguri eðe katrán.

V.

NDARJE IAS QEVERISE

Korça ka ketó nené-katunderi:

a. KORÇA vete me pëatrat qe ka per qark e qe qeveriset drejt per drejt nga ne qeveritar qe quhet Mytesarif.

b. Dy nené-katunderi, qe jane nêra e Bihlietit e tjata e Oparit, qe qeverisene me nga ne Mydir, te cilet drejt per drejt qohin qeverin' e Korçese per çdo fare pune.

c. Eðe 3 kajmekamleke jane nené qeverin' e Korçese: kajmekamleku i Koloqes; kajmekamleku i Starovese, i cili ka per nené-gastre mydirlekne te Qjukesit; eðe kajmekamleku i Kòsturit, i cili ka 3 mydirleke: Hurupietin, Burbucken e Klysyren.

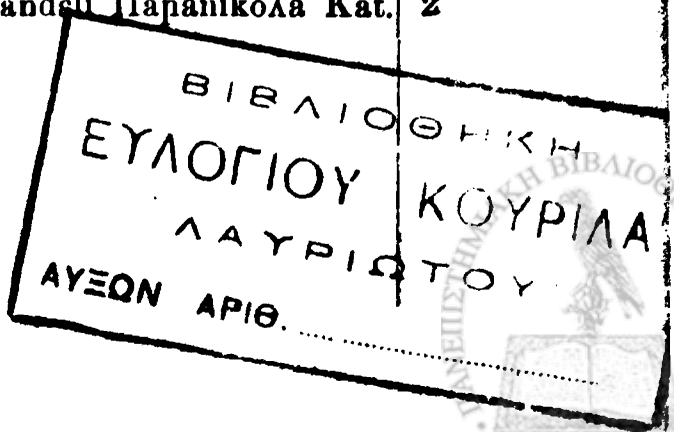

➡ Béresi kis ekruar ðe raðuan e émeravet te qytetevet, katundevet ðe pëatravet qe puston mytesarifleku i Korçese veçan, pas ndarjevët; po me qene qe cave u ekruan ðe vëndesit cave jo, i lame.

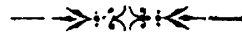

RAPUA I EMRAVET NDIHMETARE

Emerat &e peremerat	Franga	Emerat &e peremerat	Franga
Cqipet. ne Korçe		Te Bulgarise	
Gryk' e Qapite	4	Bimitri N. Mole Korça	5
Kaman Fraseri	4	A. Gkaba	2
Lule lulja	4	Θanas Papo Trebicka	1
Tefik Hanariti	4	Andon Bimitri Statoberda	2
Peroj' i dël' i Fraserit	4	Martin Petro	1
M. M. K. Gqiroqa	2	Hristo Cincarof	1
Neki Fraseri	2		
He memedëtar nga Bihlieti	3	T' Egyptese	
Terp. e N. e Θim. Naçi	2	Spiro Dine Gibin-el-kom	5
Θanas Nikola Trebicka	1	He Cqipetar	2
Hristaq Kosturasi	1	Sotir Kotta	1
Bjon. Θemeljadi	1	Pando Kalo	1
Lambi G. Rami	1	Kosta N. Jatrun	1
Sotir Buhali	1	Arhimiadi Θ. Spiro	1
Stefau Nikola Katundi	1	Kristo Ndreko „Kuesna“	1
Konstandin Katundi	1	Θimi H. Dine „Beni-Suef“	5
Bori Harajani	1	Çtëpi e Markos M. Marko	
Mih. Miku-im Opari	1	„Beni-Suef“	12
Stefan Josif Opari	1	Ilio N. Avramuei Mansura	2
Bosi Bim. Avjari	1	Koci Gergo „Mansura“	1
Azis Hoxe Korça	1	A S S U A N	
Nexip Efendiu	1	Gery Nastasi Trebicka	2
Mehmet Agaj	1	Vangël &e Hari Nikola	
Rusit Beçu	1	Trebicka	2
Samal Kaplan Kosturi	1	T' Amerikese	
Θanas Toska	1	N. S. Hristo Katundi	2
Miha N. Kondakçi	1	Bimitri Andrea	2
Vani Θim. Furexi	1	Stefan Kosta	2
Jonus Efendi Korça	2	Pandeli Haranikola Kat.	2
Θanas Postenani	1		
Cilke Manastiri	1		
Vangël V. Laska Malesova	1		
Te Cqiperise			
Barðuse Darðuse &e ηe memedëtar . . .	8		
Sulo Bej R. Berati	4		
Pjetre N. Luarasi	2		
Georgi B. Sevo Luarasi	2		

ABECEJA QQIII
L' ALFABET ALBANAIS
ΤΟ ΑΛΒΑΝΙΚΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ

Qqip	Fren.	Greg.	Qemb.	Qqip.	Fren.	Greg.	Qemb.
A, a	a	α	ar	N, n	n	ν	nate
B, b	b	μπ	bar	Η, η	gn	νι	ηeri
C, c	ts	τσ	cope	O, o	o	ο	ore
Ç, ç	tch	τσι	çar	Π, p	p	π	pule
D, d	d	ντ	das	Q, q	q	κ[ε]	qen
Đ, đ	dh	δ	đe	R, r	r	ρ	rip
E, e	é	ε	eđe	P, p	rr	ρό	par
Ë, e	e	η	engë	S, s	s	σ	sy
F, f	f	φ	frike	Ç, ç	sch	σι	çale
G, g	g	γ[α]	gale	T, t	t	τ	trim
Γ, p	gue	γε	garper	Θ, ð	th	θ	ðane
H, h	h	χ	hale	U, u	ou	ου	uđe
I, i	i	ι	i mire	V, v	v	β	vade
J, j	y	ϊ	jave	X, x	dz	ντζ	xbadure
K, k	k	κ[α]	kise	X, x	dj	τζ	xami
L, l	l	λ[ε]	laker	Y, y	u	υ	yđ
Λ, λ	lh	λ[α]	lambe	Z, z	z	ζ	zemere
M, m	m	μ	meme	Z, z	j	ζι	zapik

Ndihmat e Cqipetarevet te Rilës (Bullgari)

3	cope,	Velazeria Kita Statoberda	franga	7.—
1	"	Sifi Vasil Trebicka	"	1.—
1	"	Lazi Peto Lubona	"	1.—
1	"	Vasil Nikola Trebicka	"	1.50
1	"	Tili Mato	"	1 —
1	"	Toli Libe Statoberda	"	1.—
1	"	Thimi Neko	"	1.—
1	"	Goni Peto	"	1.—
1	"	Janaqi Hristo Katundi	"	1.—

Te Cqiperise

1	cope,	Toli Thomo Statoberda	frange	1 —
1	"	He memedetar nga Koloza	"	1.—

NDË ÇTYITËCKRONËT ÇQINË

„MBROËPSIA“

KRISTO II. LUABASI, Boulevard Dondukoff 38.

NE SOFIJE.

Funden keto libra:

Abetareja Toskerist me 16 faqe, 1 gros (20 qin.)

Abetareja Gëgenist me 16 faqe, 1 gros (20 qin.)

Kalendari 1897 me 48 faqe, 2 gros (40 qindarka)

„ 1898 me 80 faqe, 2 gros (40 qind.)

„ 1899 me 160 faqe, 3 gros (60 qind.)

„ 1900 me 168 faqe, 5 gros (1 fr.) xbu-
kuruar me 21 fytyra.

„ 1901 me 192 faqe, 5 gros (1 fr.) xbu-
kuruar me 32 fytyra.

Istori e Çqiperise me 48 faqe, 3 gros (60 qin.)

Fë-pefënesëja 64 faqe — 2 gros (40 qind.)

Gyjom Teli me 56 faqe — 3 gros (60 qin.)

Vjergëckresetoreja me 80 faqe, 2 gros (40 qin.)

Bej te miren . . . me 144 faqe, 4 gros (80 qind.)

Flëtor' e Bektacinqet me 32 faqe, 1 gros (20 qin.)

BESA, drame me paste pamje, 112 faqe —
5 gros (1 fr.), e lidhur 10 gros (2 fr.)

Korça Ëe pëtrat per qark, me 62 faqe Ëe
me fytyren' e saj, 3 gros (60 qindarka)

